

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Lublinie

LLU.410.006.01.2021

Pan
Juliusz Krzaczkowski
Dyrektor
Młodzieżowego Ośrodka Wychowawczego
w Puławach

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/21/093 – Funkcjonowanie młodzieżowych ośrodków wychowawczych

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Puławach (dalej: MOW lub Ośrodek) ul. M. Grzegorzewskiej 3, 24-100 Puławy
Kierownik jednostki kontrolowanej	Juliusz Krzaczkowski, Dyrektor MOW (dalej: Dyrektor) od 1 września 2019 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił Marek Kawalec, od 1 września 2014 r. do 31 sierpnia 2019 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie MOW do realizacji zadań. 2. Realizacja przez MOW zadań opiekuńczych i wychowawczych. 3. Monitorowanie skuteczności realizowanych zadań.
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2021 (do dnia 31 marca) z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed i po tym okresie.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Lublinie
Kontroler	Katarzyna Osiak, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LLU/48/2021 z 9 kwietnia 2021 r. (akta kontroli tom I str. 5-6)

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

MOW w okresie objętym kontrolą był prawidłowo przygotowany do realizacji zadań opiekuńczych i wychowawczych. Powołana przez Dyrektora komisja opracowała procedury dotyczące postępowania pracowników merytorycznych Ośrodka w przypadkach wystąpienia zdarzeń nadzwyczajnych i trudnych wychowawczo, a także procedurę bezpiecznych warunków przewożenia nieletnich. Gdy w MOW dochodziło do takich zdarzeń podejmowano działania zgodne z obowiązującymi procedurami. Zapewniono wychowankom odpowiednie warunki mieszkalne, a także pomieszczenia rekreacyjno-wypoczynkowe. Łazienki i toalety umożliwiały podopiecznym korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny. W okresie pandemii COVID-19 dostosowano funkcjonowanie Ośrodka do obowiązujących obostrzeń sanitarnych. Kadra pedagogiczna posiadała wymagane kwalifikacje zawodowe, a ich tygodniowy wymiar czasu pracy był odpowiedni do liczby wychowanków. Okresowe przeglądy budynków, w których funkcjonował Ośrodek, przeprowadzano w terminie, zgodnie z art. 62 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane³, jednak nie realizowano wszystkich zaleceń zawartych w protokołach z okresowej kontroli stanu technicznego obiektów. W latach 2018-2020 nie objęto kontrolą, o której mowa w § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach⁴ niektórych budynków, tj.: warsztatów szkolnych, sali gimnastycznej i kuchni z jadalnią. Nie spełniono także części wymagań, o których mowa w ww. rozporządzeniu, tj. m.in. w budynkach MOW nie umieszczono planu ewakuacji placówki oraz nie oznakowano jednej z dróg ewakuacji (w budynku internatu),

¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 1200, dalej: ustawa o NIK.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Dz. U. z 2020 r. poz. 1333, ze zm.; dalej: ustawa Prawo budowlane.

⁴ Dz. U. z 2020 r. poz. 1604, dalej: rozporządzenie w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach.

a otwarta przestrzeń między schodami prowadzącymi z parteru internatu do zespołów mieszkalnych dwóch grup nie została właściwie zabezpieczona.

Wszyscy objęci próbą kontrolną wychowankowie mieli opracowane indywidualne programy terapeutyczno-wychowawcze (dalej: IPET) oraz indywidualne programy usamodzielnienia (dalej: IPU). Wystąpiły jednak przypadki opracowania IPET niezgodnie z wymogami określonymi w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym⁵ oraz po upływie zarówno 30 dni od daty przybycia wychowanka do MOW, jak i 30 dni od daty złożenia w MOW orzeczeń o potrzebie kształcenia specjalnego dla tych wychowanków. Nie w każdym przypadku przy opracowywaniu IPU zachowane zostały wymagania określone w § 7 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie⁶. Dyrektor MOW, w terminach określonych w § 3 rozporządzenia MPiPS w sprawie pomocy na usamodzielnienie, informował właściwych kierowników powiatowych centrów pomocy rodzinie (dalej: PCPR) o wychowankach, którzy w danym roku kalendarzowym osiągną pełnoletność oraz o zamiarze usamodzielnienia się wychowanka, co najmniej na trzy miesiące przed terminem opuszczenia przez niego placówki. Przekazywał im także dokumentację dotyczącą osoby usamodzielnianej. Wszyscy wychowankowie, którzy w trakcie roku szkolnego ukończyli 18. rok życia mieli możliwość kontynuowania nauki do końca roku szkolnego, za zgodą sądu rodzinnego. W latach szkolnych 2018/2019 - 2020/2021 w Ośrodku realizowane były zajęcia resocjalizacyjne, sportowe, kulturalno-oświatowe i rozwijające zainteresowania. Dokumentacja dotycząca zajęć wychowawczych i dydaktycznych prowadzona była prawidłowo, jednak kontrola przeprowadzona przez Lubelskiego Kuratora Oświaty (dalej: LKO) wykazała, że nie prowadzono dokumentacji dotyczącej udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zajęć: rozwijających uzdolnienia, umiejętności uczenia się oraz specjalistycznych.

MOW monitorował skuteczność realizowanych zadań opiekuńczych i wychowawczych m.in. poprzez dokonywanie oceny efektów podejmowanych działań, badanie poziomu bezpieczeństwa wychowanków oraz nadzór pedagogiczny. Dokonywane w MOW, co najmniej dwa razy w roku, wielospecjalistyczne oceny poziomu funkcjonowania ucznia (dalej: WOPF) nie były rzetelnie dokumentowane. Pracownicy MOW pełniący funkcję opiekuna usamodzielnienia nie posiadali wiedzy, czy byli wychowankowie MOW zgłaszali się do PCPR w celu realizacji IPU, a także czy ustanowiono dla nich nowego opiekuna usamodzielnienia. Pozyskiwano natomiast informacje o sytuacji zawodowej absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej.

⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 lipca 2015 r. (Dz. U. poz. 1113, ze zm.) - obowiązujące do 1 września 2017 r. (dalej: rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2015 r.) oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. (Dz.U. z 2020 r., poz. 1309) - obowiązujące po 1 września 2017 r. (dalej: rozporządzenie w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2017 r.)

⁶ Dz.U. poz. 954, dalej: rozporządzenie MPiPS w sprawie pomocy na usamodzielnienie.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁷ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie MOW do realizacji zadań

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie ze Statutem MOW w Puławach (dalej: Statut), zatwierdzonym w dniu 18.12.2019 r., MOW to placówka publiczna dla młodzieży niedostosowanej społecznie, wymagającej specjalnej organizacji nauki, metod pracy, wychowania i resocjalizacji⁸. W okresie objętym kontrolą Ośrodek dysponował 72 miejscami dla chłopców. W celu zapewnienia bezpieczeństwa przebywającej w Ośrodku młodzieży opracowane zostały: „Procedury postępowania pracowników MOW w Puławach w sytuacjach nadzwyczajnych i trudnych wychowawczo”⁹ (dalej: „Procedury postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych”) oraz „Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego wychowanków w MOW w Puławach”¹⁰. Ponadto na terenie Ośrodka prowadzony był monitoring wizyjny. Według Statutu jego przeznaczeniem było oddziaływanie resocjalizacyjno-wychowawcze. Zgodnie z zapisami „Regulaminu funkcjonowania, obsługi i eksploatacji monitoringu wizyjnego MOW w Puławach”¹¹, celem instalacji monitoringu było: zapewnienie bezpieczeństwa uczniów i pracowników, ochrona mienia Ośrodka, zachowanie w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić Ośrodek na szkodę. Monitoring obejmował: stołówkę, pomieszczenia, w których odbywają się zajęcia wychowawcze i opiekuńcze, a także pomieszczenia sanitarno-higieniczne (część ogólną, przy umywalkach). Monitoring w łazienkach był niezbędny ze względu na specyfikę Ośrodka i wysokie ryzyko wystąpienia zachowań agresywnych – dla zapewnienia bezpieczeństwa młodzieży.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że „Procedury postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych” zostały opracowane przez stały zespół, w skład którego wchodził: pedagog, psycholog, wicedyrektor ds. wychowawczych i przedstawiciel wychowawców. Zostały zatwierdzone uchwałą rady pedagogicznej w 2013 r. i w okresie objętym kontrolą nie były modyfikowane.

(akta kontroli tom I str. 16-90, 295, 340-368)

1.2. W przyjętych „Procedurach postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych” określono, że do sytuacji nadzwyczajnych i trudnych wychowawczo należą zachowania wychowanków takie jak: ucieczka z placówki; spożywanie alkoholu na terenie placówki lub przybycie do placówki pod wpływem alkoholu; spożywanie substancji chemicznych, innych niż alkohol, w celu wprowadzenia się w stan odurzenia; agresja fizyczna wobec innego wychowanka; samookaleczenia, inne przejawy autoagresji, próby samobójcze; kradzieże i zniszczenie mienia; agresja słowna lub fizyczna wobec kadry wychowawczej; nawoływanie do buntu i nieposłuszeństwa. W ww. Procedurze określono ogólne zasady postępowania nauczyciela/wychowawcy w sytuacjach nadzwyczajnych i trudnych wychowawczo, postępowanie w przypadku uzyskania informacji o popełnieniu przez ucznia przestępstwa ściganego z urzędu lub czynu karalnego na terenie placówki oraz

⁷ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁸ Tekst jednolity Statutu MOW zatwierdzono na posiedzeniu Rady Pedagogicznej 18 grudnia 2019 r. uchwałą nr 23/2019/2020. Utracił moc statut MOW z dnia 29 listopada 2017 r. zatwierdzony uchwałą Rady Pedagogicznej nr 21/2017/2018.

⁹ Zatwierdzone uchwałą nr 11a/2012/2013 Rady Pedagogicznej MOW z dnia 28 lutego 2013 r. w sprawie zatwierdzenia znowelizowanych dokumentów wewnętrznych ośrodka. Wykonanie uchwały powierzono dyrektorowi Ośrodka.

¹⁰ Zatwierdzone uchwałą 21/2019/2020 Rady Pedagogicznej MOW z dnia 18 grudnia 2019 r. w sprawie zatwierdzenia dokumentu „Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego wychowanków w MOW w Puławach.”

¹¹ Wprowadzony zarządzeniem nr 5/2020 Dyrektora MOW w Puławach z 11 lutego 2020 r. Utracił moc regulamin uchwalony 19 czerwca 2017 r. uchwałą rady pedagogicznej nr 68/2016/2017.

sporządzono 10 szczegółowych procedur działań interwencyjnych, wychowawczych oraz zapobiegawczych wobec wychowanków, tj.:

- postępowanie z wychowankiem będącym pod wpływem alkoholu¹²,
- postępowanie w przypadku spożycia przez wychowanka substancji innych niż alkohol w celu wprowadzenia się w stan odurzenia¹³,
- postępowanie w przypadku znalezienia substancji przypominającej wyglądem narkotyk,
- postępowanie w przypadku podejrzenia, że wychowanek posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk,
- postępowania z wychowankiem agresywnym, w toku którego przewidziano zastosowanie przymusu bezpośredniego,
- postępowanie w przypadku samookaleczenia lub innych przejawów autoagresji lub próby samobójczej, w toku którego przewidziano udzielenie pierwszej pomocy i wezwanie pogotowia ratunkowego,
- postępowanie w przypadku dokonania kradzieży przez wychowanka,
- postępowanie w przypadku zniszczenia mienia ośrodka lub osób,
- procedura zastosowania środków przymusu bezpośredniego.

Procedury te zawierały trzy rodzaje działań: postępowanie nauczyciela/wychowawcy, sposób dokumentowania zdarzenia i konsekwencje wychowawcze.

Zasady postępowania nauczyciela/wychowawcy w przypadku ucieczki, oddalenia, niepowrotu wychowanka do Ośrodka z udzielonego urlopu zawarto w opracowaniu „Wykaz dokumentów wewnętrznych określających zasady pobytu nieletnich w MOW”. W Ośrodku prowadzony był Rejestr ucieczek, w którym odnotowywano imię i nazwisko wychowanka, który dokonał ucieczki lub nie powrócił z przepustki, datę ucieczki i zgłoszenia tego faktu Policji, imię nazwisko wychowawcy/nauczyciela, który był odpowiedzialny za wychowanka w chwili ucieczki oraz fakt sporządzenia przez niego meldunku o ucieczce, okoliczności ucieczki, datę i godzinę powrotu lub datę skreślenia wychowanka z ewidencji MOW. Meldunek o ucieczce zawierał dodatkowo analizę przyczyn ucieczki oraz ocenę stanu psychofizycznego wychowanka w chwili przyjęcia po ucieczce. W przypadku dokonywania przez wychowanka notorycznych ucieczek, wychowawca zwoływał zespół wychowawczy ds. okresowej oceny sytuacji wychowanka celem pogłębionej analizy przyczyn ucieczek oraz wypracowania konkretnych form działań profilaktycznych do wykorzystania w realizacji indywidualnego planu resocjalizacji.

(akta kontroli tom I str. 45-69, 120-121, 138-139)

W dokumencie „Zagrożenia i zalecane działania profilaktyczne w zakresie bezpieczeństwa fizycznego i cyfrowego wychowanków w MOW w Puławach” ujęto procedury reagowania w przypadku wystąpienia wewnętrznych i zewnętrznych zagrożeń fizycznych w Ośrodku oraz wystąpienia zagrożeń bezpieczeństwa cyfrowego. W przypadku zagrożeń zewnętrznych przewidziano następujące sytuacje: ewakuacja w trakcie lekcji i przerwy, wtargnięcie napastnika (terrorysty), podłożenie ładunku wybuchowego lub podejrzanego pakunku, skażenie chemiczne lub biologiczne placówki. Do zagrożeń wewnętrznych w MOW zaliczono: wystąpienie przypadków pedofilii, rozpowszechnianie pornografii, wystąpienie przypadków prostytucji lub niepokojących zachowań seksualnych, wypadek wychowanka oraz sytuacja, w której wychowanek stał się ofiarą czynu karalnego. W ramach bezpieczeństwa cyfrowego opracowano m.in. procedury reagowania w przypadku: dostępu do treści szkodliwych, niepożądanych, nielegalnych;

¹² W toku postępowania dopuszczono możliwość badania alkometrem oraz skorzystania z procedury zastosowania przymusu bezpośredniego.

¹³ W toku postępowania dopuszczono możliwość badania narkotestem oraz skorzystania z procedury zastosowania przymusu bezpośredniego.

cyberprzemocy; naruszenia prywatności dotyczące nieodpowiedniego lub niezgodnego z prawem wykorzystania danych osobowych lub wizerunku wychowanka i pracownika; sekstingu, prowokacyjnych zachowań i aktywności seksualnej jako źródła dochodu osób nieletnich.

(akta kontroli tom I str. 69-81)

1.3. MOW funkcjonował w pięciu, połączonych łącznikami budynkach: internat, szkoła, jadalnia z kuchnią, sala gimnastyczna oraz warsztaty szkolne. W toku przeprowadzonych 6 maja 2021 r. oględzin stwierdzono, że drogi ewakuacyjne w szkole i na parterze internatu były oznaczone w sposób wyraźny i trwałe, jednak w zespole mieszkalnym grupy VI oraz na klatce schodowej prowadzącej z tego zespołu na parter internatu nie oznakowano drogi ewakuacji. Ponadto na terenie obiektów Ośrodka nie umieszczono planu ewakuacji placówki. W budynku internatu znajdowały się dwa ciągi schodów (główne i boczne¹⁴), które były wyposażone w balustrady z poręczami zabezpieczonymi przed ewentualnym zsuwaniem się po nich, stopnie schodów nie były śliskie. Otwarta przestrzeń pomiędzy biegami schodów głównych była zabezpieczona metalową konstrukcją. Nie zabezpieczono w ten sposób przestrzeni otwartej między biegami schodów bocznych. Teren placówki był ogrodzony, zapewniono równą nawierzchnię dróg, przejść i boisk, a wyjście poza teren placówki na drogę zabezpieczono furtką. W pomieszczeniach sanitarnohigienicznych zapewniono bieżącą, ciepłą i zimną wodę oraz środki higieny osobistej. Urządzenia utrzymane były w czystości i sprawne technicznie. W łazience w szkole i zespole mieszkalnym grupy VI nie było dozowników z płynem do dezynfekcji rąk, papierowych ręczników oraz plakatów z zasadami prawidłowego mycia i dezynfekcji rąk. W łazience w zespole mieszkalnym grupy VI stwierdzono zagrzybienie sufitu. Organizacja jadalni umożliwiała bezpieczne i higieniczne spożycie posiłków. Pomieszczenia placówki tj.: pokój nauczycielski, warsztaty szkolne, pokój nauczycieli wychowania fizycznego, pokój kierownika internatu oraz kuchnia, wyposażone były w apteczki zaopatrzone w środki niezbędne do udzielania pierwszej pomocy i instrukcję o zasadach udzielania tej pomocy, a pracownicy Ośrodka zostali przeszkoleni w zakresie udzielania pierwszej pomocy¹⁵.

(akta kontroli tom I str. 276-286)

Dyrektor MOW wyjaśnił, że płyn do dezynfekcji rąk jest udostępniany wychowankom przez wychowawcę, gdyż jest on na bazie alkoholu (łatwopalny). Plakaty informacyjne z zasadami prawidłowego mycia rąk były w każdej łazience, jednak pod wpływem wilgoci odkleiły się. Plakaty i papierowe ręczniki zostały ponownie umieszczone w łazienkach, w szkole i internacie. W każdej grupie wychowanków omawiane były zasady prawidłowego mycia i dezynfekcji rąk. Zagrzybienie sufitu w łazience grupy VI zostało usunięte. Okresowe zagrzybenia sufitów w łazienkach występują po okresie zimowym, dlatego planowane jest wykonanie dodatkowych wentylacji. Podkreślił, że Ośrodek nie został wyposażony w udogodnienia dla osób niepełnosprawnych gdyż do chwili obecnej nie było w placówce konieczności korzystania z takich rozwiązań.

(akta kontroli tom I str. 382-385)

1.4. W okresie objętym kontrolą komisja powołana przez Dyrektora MOW, po zakończeniu ferii letnich, dokonywała kontroli zapewniania bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z budynku szkoły i internatu, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach. Nie były prowadzone kontrole pozostałych obiektów placówki, tj.: budynku warsztatów szkolnych, sali

¹⁴ Schody główne – prowadzące z parteru internatu do zespołów mieszkalnych grup I, II, IV, V; schody boczne – prowadzące z parteru internatu do zespołów mieszkalnych grup III i VI.

¹⁵ Kontrola sprawdzająca Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 8 maja 2019 r.

gimnastycznej, kuchni z jadalnią. Przeglądu stanu bhp w obiektach MOW dokonywała czteroosobowa komisja w składzie: wicedyrektor ds. dydaktycznych, wicedyrektor ds. wychowawczych, straszy inspektor BHP, społeczny inspektor pracy. W dniach 8 września 2018 r., 3 września 2019 r. oraz 31 sierpnia 2020 r. sporządzono protokoły z ww. przeglądów przygotowania szkoły, internatu i zapewnienia bezpiecznych warunków nauki i pracy. W protokołach komisja stwierdziła wykonanie: generalnego porządkowania pracowni, sal lekcyjnych, korytarzy i innych pomieszczeń; prac remontowych, malarskich i innych sposobem gospodarczym; uzupełnienie apteczek w niezbędne leki i środki opatrunkowe; poprawę estetyki stanowisk uczniowskich i pracy oraz, że warunki nauki, pracy są bezpieczne i higieniczne i nie wnosi zastrzeżeń pod względem BHP.

W ww. protokołach nie uwzględniono ustaleń dokonanych w trakcie okresowych kontroli budynku szkoły i internatu (opisanych w pkt 1.5. niniejszego wystąpienia), tj. braku wentylacji w sypialniach internatu, potrzeby malowania rynien, pasów nadrynnowych, wywiewek żeliwnych, konieczności naprawy pokrycia dachowego z papy oraz nie określono kierunków ich poprawy. Kopie protokołów nie były na bieżąco przekazywane do organu prowadzącego.

(akta kontroli tom I str. 167-261, 287-290, 296)

1.5. Poszczególne obiekty Ośrodka, tj. szkoła, internat, kuchnia z jadalnią, sala gimnastyczna z magazynkiem, warsztaty szkolne, budynek gospodarczy, budynek śmietnika w roku 2018, 2019 i 2020¹⁶ były poddane kontrolom, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy Prawo budowlane. Kontrola okresowa, co najmniej raz na pięć lat, polegająca na sprawdzeniu stanu technicznego i przydatności do użytkowania obiektu budowlanego, estetyki obiektu budowlanego oraz jego otoczenia została przeprowadzona 29 czerwca 2019 r.¹⁷ Kontrole były przeprowadzone przez osobę posiadającą stosowne uprawnienia i kwalifikacje oraz odnotowane w książce obiektu budowlanego, prowadzonej dla każdego budynku. W wyniku ww. kontroli stwierdzono, że poszczególne budynki MOW, pomimo konieczności wykonania określonych w zaleceniach robót budowlanych, zapewniają dalsze, bezpieczne użytkowanie. Zalecenia pokontrolne dotyczyły:

- czyszczenia i pomalowania rynien i pasów nadrynnowych, które były częściowo skorodowane (szkoła, internat, sala gimnastyczna, warsztaty szkolne),
- czyszczenia ze szlamu rynien i rur spustowych dwa razy w roku (szkoła, internat, kuchnia, sala gimnastyczna, warsztaty szkolne),
- wykonania wentylacji pomieszczeń w sypialniach (internat),
- wykonania izolacji przeciwwilgociowej ścian zewnętrznych przy pomieszczeniach kotłowni i schodach wewnętrznych kuchni, wykonania opaski z kostki, generalny remont kotłowni, pomalowanie komina wywiewnego farbą antykorozyjną (budynek kuchni z jadalnią),
- cyklinowania i lakierowania parkietu na sali gimnastycznej,
- malowania drzwi, czyszczenia słupów stalowych z korozji i pomalowania elewacji (budynek gospodarczy).

Nie zrealizowano zaleceń dotyczących budynku kuchni z jadalnią, sali gimnastycznej oraz budynku gospodarczego (z wyjątkiem malowania drzwi).

Wykonanie wentylacji pomieszczeń sypialnych w internacie zakończono w grudniu 2019 r. (zalecenie po kontroli okresowej, pięcioletniej z 2019 r.)¹⁸.

(akta kontroli tom I str. 167-261, 297-302)

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że zalecenia pokontrolne wynikające z protokołów przeglądów budynków (zwłaszcza te, które mogły być wykonane przez pracowników

¹⁶ Kontrole przeprowadzono 23 maja 2018 r., 26 czerwca 2019 r. oraz 2 lipca 2020 r.

¹⁷ Poprzednia kontrola została przeprowadzona 18 lutego 2014 r.

¹⁸ Kontrola sprawdzająca Lubelskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego z dnia 13 grudnia 2019 r.

MOW, tj. czyszczenie i regulacje spadków rynien, likwidowanie ognisk korozji) były wykonywane na bieżąco i zostały częściowo zrealizowane. Zalecenia wymagające realizacji przez firmy zewnętrzne (remont kotłowni i budynku gospodarczego) nie zostały wykonane z uwagi na brak funduszy. Wszelkie prace konserwacyjne, przewidziane do wykonania przez pracowników MOW, związane z wykonaniem zaleceń po kontroli z 2 lipca 2020 r. będą wykonane do 31 października 2021 r. Przyczyną wydłużonego terminu wykonania zaleceń była konieczność wykonania nieplanowanych remontów związanych z epidemią COVID-19 (adaptacja pomieszczeń na izolatki i szatnie, remont zespołu mieszkalnego grupy III). 24 października 2019 r. w związku z zalecanym remontem kotłowni i budynku gospodarczego MOW zgłosił akces do wspólnej realizacji w przyszłej perspektywie finansowej ogłoszonych przez Wydział Rozwoju i Inwestycji Starostwa Powiatowego w Puławach projektów, które mają być realizowane w formule ZIT¹⁹, tj. montaż instalacji fotowoltaicznych na obiektach użyteczności publicznej, co wiązałoby się z generalnym remontem kotłowni oraz termomodernizacją obiektów użyteczności publicznej, w ramach której wykonana będzie renowacja elewacji budynku gospodarczego. Ponadto Dyrektor wskazał, że w okresie grudzień 2020 r. - maj 2021 r. przeprowadzona została modernizacja pieców gazowych w kotłowni.

(akta kontroli tom I str. 337-368)

Starosta Puławski udzieliła informacji, że Dyrektor MOW nie zwracał się do organu prowadzącego o zapewnienie środków finansowych na realizację zaleceń wydanych po kontrolach obiektów MOW, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy Prawo budowlane, dlatego organ prowadzący nie podjął żadnych działań w tym zakresie. Podkreśliła, że MOW został wyposażony w majątek (nieruchomości), który został powierzony w formie ustanowienia trwałego zarządu, co wiąże się z obowiązkiem utrzymania nieruchomości w dobrostanie i dokonywaniem bieżących przeglądów, remontów i napraw.

(akta kontroli tom I str. 544-549)

1.6. W strukturze organizacyjnej internatu znajdowało się sześć wyodrębnionych zespołów mieszkalnych dla każdej grupy wychowawczej²⁰, z których każdy posiadał: aneks kuchenny, cztery trzyosobowe pokoje mieszkalne, świetlicę, węzeł sanitarny i pokój wychowawców. Pokoje mieszkalne wyposażone były w łóżka jednoosobowe, poduszki, kołdry, bieliznę pościelową, szafki do przechowywania rzeczy osobistych oraz szafę ubraniową. Ponadto w MOW znajdowały się pomieszczenia: rekreacyjno-wypoczynkowe, odpowiednie do potrzeb grup wychowawczych; umożliwiające organizację spotkań całej społeczności Ośrodka; do prowadzenia zajęć indywidualnych i grupowych; umożliwiające samodzielne przygotowywanie posiłków, a także pranie rzeczy osobistych przez wychowanków oraz ich suszenie; łazienki i toalety umożliwiające korzystanie z nich w sposób zapewniający intymność i zgodność z zasadami higieny. Struktura organizacyjna szkół obejmowała m.in.: pomieszczenia do nauki z niezbędnym wyposażeniem, bibliotekę/czytelnię wyposażoną w stanowiska komputerowe, zespół boisk. Ośrodek posiadał dwie izolatki dla chorych, gabinet psychologiczno-pedagogiczny oraz pracownię EEG Biofeedback. W okresie pandemii COVID-19 w izolatkach, dla zapewnienia bezpieczeństwa wychowanków, wykorzystywany był monitoring wizyjny.

(akta kontroli tom I str. 264, 276-286)

1.7. W poszczególnych latach objętych kontrolą liczba wychowanków²¹ na dzień 31 marca, 30 czerwca, 30 września i 31 grudnia kształtowała się następująco:

¹⁹ Zintegrowane Inwestycje Terytorialne.

²⁰ W trakcie kontroli NIK zamieszkałe były trzy zespoły.

²¹ Na podstawie księgi wychowanków.

rok 2018: 50, 49, 54, 48; rok 2019: 51, 54, 49, 49; rok 2020: 54, 43, 37, 40; rok 2021 (31 marca): 41.

(akta kontroli tom I str. 303-304)

1.8. W okresie objętym kontrolą łączna liczba nieletnich skierowanych do Ośrodka wynosiła 359, przy czym z tego nie zostało doprowadzonych do MOW 191 nieletnich, co stanowiło 53% nieletnich skierowanych do MOW. W poszczególnych latach liczba nieletnich, skierowanych do Ośrodka wynosiła w 2018 r. – 93, w 2019 r. – 112, w 2020 r. – 124 oraz w 2021 r. (do 31 marca) – 30, natomiast liczba nieletnich, którzy nie zostali doprowadzeni do MOW wynosiła:

- rok 2018: 33, co stanowiło 35% liczby nieletnich skierowanych do MOW;
- rok 2019: 61, co stanowiło 54% liczby nieletnich skierowanych do MOW;
- rok 2020: 77, co stanowiło 62% liczby nieletnich skierowanych do MOW;
- rok 2021 (do 31 marca): 20, tj. 67% liczby nieletnich skierowanych do MOW.

(akta kontroli tom I str. 305-307)

1.9. Liczba wychowawców zatrudnionych w MOW w poszczególnych latach kształtowała się następująco:

- a) w 2018 r. na dzień: 31 marca zatrudnionych było 21 wychowawców (19 na pełny etat²², dwóch na 0,5 etatu); 30 czerwca - 22 (20 na pełny etat, dwóch na 0,5 etatu²³); 30 września i 31 grudnia - 20 (19 na pełny etat, jeden na 0,5 etatu);
- b) w 2019 r. na dzień: 31 marca i 30 czerwca - 20 (19 na pełny etat, jeden na 0,5 etatu); 30 września i 31 grudnia – 19 (17 na pełny etat, dwóch na 0,5 etatu);
- c) w 2020 r. na dzień: 31 marca i 30 czerwca – 19 (17 na pełny etat, dwóch na 0,5 etatu); 30 września – 18 (17 na pełny etat, jeden na 0,5 etatu); 31 grudnia: 19 (15 na pełny etat, czterech kolejno na 0,7; 0,5; 0,2 i 0,1 etatu);
- d) w 2021 r. na dzień 31 marca zatrudnionych było 19 wychowawców (15 na pełny etat, czterech kolejno na 0,7; 0,5; 0,2 i 0,1 etatu²⁴).

(akta kontroli tom I str. 308-321)

1.10. W dniach 27-28 kwietnia 2021 r. LKO przeprowadził kontrolę w zakresie kwalifikacji kadry pedagogicznej oraz dokumentowania prowadzonych zajęć edukacyjnych, wychowawczych i zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej (dalej: kontrola LKO). W ramach kontroli dokonano analizy akt osobowych wszystkich pracowników pedagogicznych w aspekcie posiadanych kwalifikacji. Ustalono, że na dzień 31 marca 2021 r. na stanowisku wychowawcy pracowało 19 osób, w różnym wymiarze czasowym. Wszyscy wychowawcy posiadali wymagane kwalifikacje, przy czym ośmiu z nich ukończyło studia kierunkowe magisterskie w zakresie resocjalizacji, pięciu inne studia pedagogiczne magisterskie i studia podyplomowe lub studia zawodowe (licencjackie) w resocjalizacji oraz sześciu inne studia magisterskie niepedagogiczne (rolnicze, techniczne) i studia podyplomowe z resocjalizacji.

(akta kontroli tom I str. 369-379)

1.11. W roku szkolnym 2017/2018 w MOW działały cztery szkoły specjalne: Specjalna Szkoła Podstawowa Nr 13 (dalej: SP) - jeden oddział, kl. VII, Branżowa Szkoła I Stopnia Specjalna Nr 5 (dalej: BSI) - dwa oddziały kl. I, Gimnazjum Specjalne Nr 9 (dalej: GS) - dwa oddziały, kl. II i III, Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna Nr 5 (dalej: ZSZ) - jeden oddział, kl. II. W roku szkolnym 2018/2019 trzy szkoły: SP (dwa oddziały, kl. VII i VIII), BSI (dwa oddziały, kl. I i II), GS (dwa oddziały, kl. III). W roku szkolnym 2019/2020 dwie szkoły: SP (dwa oddziały, kl. VIII), BSI (trzy oddziały, kl. I i II).

²² Tygodniowy wymiar czasu pracy 24 godziny.

²³ Na dzień 31 marca i 30 czerwca 2018 r. jeden wychowawca zatrudniony był w MOW także jako nauczyciel.

²⁴ Na dzień 31 grudnia 2019 r. i 31 marca 2021 r. dwóch wychowawców była zatrudnionych w MOW także jako nauczyciele.

W roku szkolnym 2020/2021 dwie szkoły: SP (dwa oddziały, kl. VII i VIII), BSI (cztery oddziały, kl. I i II).

(akta kontroli tom I str. 322-325)

1.12. W okresie objętym kontrolą liczba nauczycieli zatrudnionych w ww. szkołach, na dzień 31 marca, 30 czerwca, 30 września oraz 31 grudnia, w poszczególnych latach kształtowała się następująco: rok 2018: 17, 17, 16, 16; rok 2019: 16, 16, 17, 17; rok 2020: 17, 16, 15, 15; rok 2021 (31 marca): 15²⁵.

(akta kontroli tom I str. 326-327)

1.13. Z ustaleń kontroli LKO wynika, że na dzień 31 marca 2021 r. wszyscy nauczyciele zatrudnieni w Szkole Podstawowej Specjalnej nr 13 oraz Szkole Branżowej I Stopnia Specjalnej posiadali odpowiednie kwalifikacje w zakresie nauczanego przedmiotu lub rodzaju prowadzonych zajęć wraz z przygotowaniem pedagogicznym. Ponadto posiadali oni kwalifikacje w zakresie resocjalizacji nabyte na studiach magisterskich lub podyplomowych.

(akta kontroli tom I str. 372-379)

1.14. W Ośrodku, w poszczególnych latach objętych kontrolą, liczba zatrudnionych psychologów i pedagogów na dzień 31 marca (z wyjątkiem 31 marca 2018 r., gdy zatrudnionych było trzech pedagogów), 30 czerwca, 30 września i 31 grudnia wynosiła dwóch psychologów i dwóch pedagogów. Od 1 września 2018 r. wymiar czasu pracy psychologa i pedagoga nie był wyższy niż 22 godziny. W roku szkolnym 2017/2018 tygodniowy wymiar czasu pracy psychologa określony przez organ prowadzący oraz w umowie o pracę wynosił 26 godzin, a w latach szkolnych 2018/2019, 2019/2020 i 2020/2021 - 22 godziny. Tygodniowy wymiar czasu pracy pedagoga określony przez organ prowadzący oraz w umowie o pracę, we wszystkich latach szkolnych wynosił 22 godziny. W związku z powyższym łączny tygodniowy wymiar czasu pracy pedagogów, a także psychologów na dzień 31 marca 2018, 2019, 2020 i 2021 r., 30 czerwca 2019 i 2020 r., 30 września 2019 i 2020 r., 31 grudnia 2018, 2019 i 2020 r. oraz psychologów na dzień 30 czerwca i 30 września 2018 r. był wyższy od wymaganego dla liczby wychowanków aktualnej w tych dniach. Jedynie w dniach 30 czerwca 2018 r. oraz 30 września 2018 r. łączny tygodniowy wymiar czasu pracy pedagogów był niższy od wymaganego dla liczby wychowanków aktualnej w tych dniach, która wynosiła odpowiednio 49 i 54 wychowanków. Zgodnie z § 24 ust. 4 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 11 sierpnia 2017 r. w sprawie publicznych placówek oświatowo-wychowawczych, młodzieżowych ośrodków wychowawczych, młodzieżowych ośrodków socjoterapii, specjalnych ośrodków szkolno-wychowawczych, specjalnych ośrodków wychowawczych, ośrodków rewalidacyjno-wychowawczych oraz placówek zapewniających opiekę i wychowanie uczniom w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania²⁶ tygodniowy wymiar czasu pracy pedagoga, który wynosił 22 godziny, powinien być zwiększony o 2/3, tj. o 14 godzin (do 36 godzin). Faktyczny łączny tygodniowy wymiar czasu pracy dwóch zatrudnionych w MOW pedagogów wynosił 33 godziny, tj. o 3 godziny mniej od wymaganego.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że do 30 czerwca 2018 r. oraz we wrześniu 2018 r. zwiększenie godzin pracy pedagoga, adekwatnie do liczby wychowanków, było realizowane poprzez przydział godzin ponadwymiarowych, zgodnie z arkuszem organizacyjnym. W okresie wakacyjnym, w związku z małą liczbą wychowanków nie było potrzeby realizowania godzin nadliczbowych.

(akta kontroli tom I str. 328-334, tom II str. 334-340)

²⁵ Na dzień 31 marca i 30 czerwca 2018 r. - jeden, a na dzień 31 grudnia 2020 r. i 31 marca 2021 r. - dwóch nauczycieli zatrudnionych było także jako wychowawcy.

²⁶ Dz.U. poz. 1606, dalej: „rozporządzenie MEN w sprawie MOW”.

1.15. Kontrola LKO ustaliła, że na dzień 31 marca 2021 r. psychologzy i pedagodzy zatrudnieni w MOW posiadali wymagane kwalifikacje. Na stanowisku psychologa pracowały dwie osoby, w różnym wymiarze czasowym, które posiadały ukończone jednolite studia magisterskie w zakresie psychologii. Na stanowisku pedagoga pracowały dwie osoby, w różnym wymiarze czasowym, które posiadały studia pedagogiczne magisterskie ze specjalizacją w zakresie resocjalizacji.

(akta kontroli tom I str. 372-379)

1.16. W Ośrodku obowiązywał Regulamin dotyczący przewożenia wychowanka MOW z następujących przyczyn: wezwanie do sądu, na Policję lub do prokuratury poza obszarem Puław, na badania diagnostyczne do Ośrodków Zespołu Sądowych Specjalistów lub przez biegłych lekarzy sądowych, przewiezienie do innego młodzieżowego ośrodka wychowawczego (przekierowanie w trybie wychowawczym), do lekarza, celem wykonania specjalistycznych badań lekarskich, w celu dokonania zakupów oraz przewiezienie wychowanka zatrzymanego na Komisariacie Policji lub w Policyjnej Izbie Dziecka w trakcie trwania ucieczki z placówki lub będącego na niepowrocie z udzielonego urlopu. Przewóz wychowanków odbywał się dwoma samochodami będącymi na wyposażeniu MOW²⁷, przez kierowcę zatrudnionego w Ośrodku, który posiadał uprawnienia do przewozu osób, orzeczenie lekarskie i psychologiczne o braku przeciwwskazań zdrowotnych i psychologicznych do pracy na stanowisku kierowcy. Samochody te nie posiadały dodatkowego, szczególnego wyposażenia zapewniającego bezpieczny przewóz nieletnich. Bezpośrednią opiekę nad wychowankiem w trakcie podróży miał zapewniać wyznaczony pracownik pedagogiczny. Dla zapewnienia bezpieczeństwa przewozu, liczba opiekunów zależna była od okoliczności, czasu trwania podróży oraz liczby przewożonych wychowanków. W sytuacjach trudnych wychowawczo opiekę nad wychowankiem sprawowało dwóch pracowników pedagogicznych. Wyjazd oraz powrót do placówki odnotowywano w książce inspekcyjnej Ośrodka. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości w trakcie przewozu wychowanka (agresja, próba ucieczki lub inne trudne wychowawczo zdarzenia) pracownik pedagogiczny sporządzał protokół ze zdarzenia, natomiast w przypadku ucieczki wychowanka stosowane były procedury związane z dokonaniem ucieczki.

(akta kontroli tom I str. 138-139, 146-147, 165)

Dyrektor MOW wyjaśnił, że regulamin został wprowadzony po kontroli NIK w 2017 r. Regulamin powstał jako dokument nieformalny, stworzony na potrzeby placówki jako zbiór zasad przypominających podstawowe przepisy zawarte w innych aktach prawnych, mających zapewnić jak największe bezpieczeństwo wychowankowi oraz osobom wyznaczonym do przewozu nieletniego. W związku z tym, że nie ma prawnego wymogu opracowania takiego regulaminu nie został on wprowadzony zarządzeniem ani uchwałą rady pedagogicznej. Ośrodek nie posiada pojazdu specjalnie przystosowanego do konwojowania wychowanków. Problemy, jakie sporadycznie się pojawiają dotyczą niesprawności pojazdu lub nieobecności kierowcy. W skrajnych przypadkach zachodzi konieczność wynajęcia samochodu wraz z kierowcą.

(akta kontroli tom I str. 382-385)

1.17. W Statucie MOW, w celu zapewnienia bezpieczeństwa i prawidłowego funkcjonowania Ośrodka, określono m.in., że wychowankom zabrania się: nabywania, posiadania lub spożywania napojów alkoholowych, środków odurzających, psychotropowych lub ich zamienników, materiałów pornograficznych,

²⁷ Mercedes-Benz Sprinter 416 CDI, rok produkcji 2004, liczba miejsc wraz z kierowcą – 19; Volkswagen Transporter, rok produkcji 2005, liczba miejsc wraz z kierowcą – 9. Okazano polisy ubezpieczeniowe (OC, AC, NNW) ważne do 5 lipca 2021 r. oraz 1 listopada 2021 r.

ostrzych przedmiotów oraz środków służących do obezwładniania (pałek, kijów baseballowych itp.)²⁸. W „Procedurach postępowania w sytuacjach nadzwyczajnych” szczegółowo opisano postępowanie z wychowankiem będącym pod wpływem alkoholu, w stanie odurzenia innymi substancjami, w przypadku znalezienia substancji przypominającej narkotyk lub podejrzenia, że wychowanek posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk a także postępowanie w przypadku posiadania przez wychowanka przedmiotów niedozwolonych, zagrażających bezpieczeństwu i zdrowiu. W przypadku wychowanka będącego pod wpływem alkoholu lub w stanie odurzenia innymi substancjami przyjęto, że odizolowuje się go od innych wychowanków, zapewnia opiekę i bezpieczeństwo. W zależności od stanu psychofizycznego nieletniego, podejmowana jest próba ustalenia ilości wypitego alkoholu, sposobu jego pozyskania, miejsca spożycia oraz współuczestników zdarzenia. Procedura „Postępowanie z wychowankiem będącym pod wpływem alkoholu” w pkt 5 przewiduje możliwość przeprowadzenia badania alkometem, w sytuacji gdy wychowanek zaprzecza faktowi, że jest pod wpływem alkoholu. Wg pkt 8 procedury „Postępowanie w przypadku spożycia przez wychowanka substancji innych niż alkohol w celu wprowadzenia się w stan odurzenia” nauczyciel/wychowawca może wnioskować o przeprowadzenie badania narkotestem. W wyniku analizy 63 protokołów ze zdarzeń trudnych wychowawczo w internacie, które miały miejsce w okresie objętym kontrolą, stwierdzono 17 przypadków badania narkotestem, w tym 14 testów dało pozytywny wynik badania. Ponadto procedura „Postępowanie w przypadku podejrzenia, że wychowanek posiada przy sobie substancję przypominającą narkotyk” w pkt 3 daje wychowawcy prawo żądania, aby wychowanek przekazał mu tę substancję lub pokazał zawartość swoich rzeczy osobistych (np. kieszeni, plecaka, toreb podróży). W przypadku gdy wychowanek nie wyraża zgody na dobrowolne oddanie podejrzonej substancji, nauczyciel/wychowawca wzywa dyrektora (lub jego zastępców), którzy prowadzą dalsze postępowanie wyjaśniające.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że Ośrodek posiada na wyposażeniu alkomet oraz narkotesty. Personel MOW nie został przeszkolony w zakresie badania alkometem i narkotestem. W okresie objętym kontrolą jeden wychowanek został przebadany alkometem, wg Dyrektora badanie narkotestem przeprowadzono 11 razy. W badaniu narkotestem wychowanka uczestniczyła osoba z dyrekcji oraz z rady pedagogicznej. Wychowankowie nie odmawiali pokazania zawartości rzeczy osobistych w przypadku podejrzenia posiadania substancji psychoaktywnych.

Dyrektor MOW wskazał szereg aktów prawnych, m.in. ustawę z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, ustawę z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, ustawę z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, Konstytucję Rzeczypospolitej, Kodeks rodzinny i opiekuńczy, bez podania konkretnych przepisów tych aktów prawnych, które jego zdaniem dopuszczają możliwość i stanowiły podstawę prawną nadania w procedurach wewnętrznych Ośrodka uprawnień pracownikom MOW do badania wychowanków alkometem i narkotestem. Wyjaśnił ponadto, że badania te wykonywane były przez dyrektora lub wicedyrektora i innego pracownika pedagogicznego, za zgodą wychowanka, który mógł odmówić poddania się testowi. Celem ustanowienia procedur umożliwiających przeprowadzanie tych badań było zapewnienie bezpieczeństwa przebywającym w placówce wychowankom oraz zapobieganie dalszej ich demoralizacji i podniesienie efektywności oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych.

(akta kontroli tom I str. 39, 45-69, 391-392, tom II str. 334-340)

²⁸ Art. 48 Rozdział X Statutu MOW zatwierdzonego 18 grudnia 2019 r. - Warunki pobytu wychowanków w MOW w Puławach.

Kwestia przeprowadzania wobec wychowanków MOW testów na obecność w organizmie alkoholu i środków odurzających była wskazywana, jako problem systemowy wymagający zmian legislacyjnych, w raporcie Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w 2014 r.

1.18. W związku z pandemią COVID-19 w Ośrodku zostały wprowadzone specjalne rozwiązania w zakresie jego funkcjonowania, mające na celu zapewnienie ciągłości pracy MOW oraz bezpieczeństwa dla życia i zdrowia wychowanków i pracowników. W lutym 2020 r. Dyrektor MOW zarządził²⁹ w trybie pilnym przeprowadzenie w ramach godzin wychowawczych w szkole i internacie zajęć z wychowankami o podstawowych zasadach higieny osobistej ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki dotyczącej koronawirusa. W marcu 2020 r. wprowadzono wewnętrzne procedury³⁰: „Procedurę przyjmowania nowych wychowanków oraz wychowanków powracających z urlopów, ucieczek i niepowrotów do MOW w związku z sytuacją epidemiologiczną w Polsce” oraz „Procedurę postępowania w przypadku podejrzenia wystąpienia koronawirusa u osób znajdujących się na terenie MOW w Puławach”.

Wychowankowie po przyjęciu do Ośrodka byli izolowani od grup wychowawczych i poddawani kwarantannie przez co najmniej siedem dni, a stan ich zdrowia był monitorowany. Każdy kontakt pracownika z wychowankiem odbywał się z zachowaniem środków ostrożności oraz użyciem dostępnych w Ośrodku środków ochrony osobistej (maseczka, rękawiczki jednorazowe, okulary ochronne, fartuch ochronny, płyny dezynfekujące). W przypadku zaobserwowania u wychowanka lub pracownika MOW objawów zakażenia wychowanek był niezwłocznie umieszczany w izolacji, natomiast pracownik zawieszał wykonywanie obowiązków służbowych. Powiadamiana była stacja sanitarno-epidemiologiczna oraz rodzice lub opiekunowie prawni wychowanków. 14 października 2020 r. Dyrektor MOW wprowadził nakaz noszenia na terenie Ośrodka maseczek przez wszystkich pracowników oraz osoby postronne³¹. W 2021 r. w MOW wprowadzono³² kolejne procedury związane z zakażeniem COVID-19: „Procedurę postępowania w razie potwierdzenia zakażenia koronawirusem u wychowanka lub pracownika w MOW”, „Procedurę postępowania na wypadek wprowadzenia kwarantanny w MOW” oraz Zarządzenia dyrektora w sprawie organizacji pracy w czasie kwarantanny wychowanków w MOW. Procedury powyższe zostały opracowane w związku z ogólnymi zaleceniami Głównego Inspektora Sanitarnego, Ministerstwa Zdrowia i Ministerstwa Edukacji Narodowej. Organ prowadzący nie wydał w tej sprawie zaleceń, wytycznych dedykowanych dla MOW.

W okresie od 5 do 20 marca 2021 r., po uzyskaniu zgody organu prowadzącego oraz pozytywnej opinii Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Puławach, ze względu na sytuację epidemiologiczną powodującą zagrożenie zdrowia uczniów, zawieszono zajęcia dydaktyczne, wychowawcze i opiekuńcze Szkoły Podstawowej Nr 13 w Puławach oraz Branżowej Szkoły I Stopnia Nr 5 w Puławach, działających przy MOW³³.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że w okresie pandemii COVID-19 odnotowano 13 przypadków podejrzenia zakażeniem wirusem SARS-Cov-2 wśród wychowanków. W każdym przypadku wychowankowie poddani byli izolacji, zgłoszeni do lekarza oraz mieli wykonany test na obecność wirusa. Pozostałe czynności ustalano z Powiatową Stacją Sanitarno-Epidemiologiczną w Puławach (dalej: PSSE). W MOW wśród wychowanków potwierdzono siedem przypadków zakażenia

²⁹ Zarządzenie Dyrektora MOW w Puławach nr 8/2020 z dnia 28 lutego 2020 r.

³⁰ Zarządzenie Dyrektora MOW w Puławach nr 11/2020 z dnia 23 marca 2020 r.

³¹ Zarządzenie Dyrektora MOW w Puławach z dnia 14 października 2020 r.

³² Zarządzenie Dyrektora MOW w Puławach nr 7/2021 z dnia 2 marca 2021 r.

³³ Zarządzenie Dyrektora MOW w Puławach nr 8/2021 z dnia 5 marca 2021 r. oraz nr 9/2021 z dnia 12 marca 2021 r.

wirusem SARS-Cov-2, którzy po konsultacji z lekarzem zostali objęci izolacją wg zaleceń PSSE. Ich stan zdrowia był monitorowany przez pielęgniarkę na terenie Ośrodka oraz lekarza w ramach teleporady. Po potwierdzeniu trzech pierwszych przypadków zakażenia wirusem wśród wychowanków, po konsultacji z PSSE, wszyscy wychowankowie przebywający w MOW oraz siedmiu pracowników (nauczycieli i wychowawców) zostało poddanych kwarantannie. Przeprowadzono u nich badanie przesiewowe na obecność SARS-Cov-2, w wyniku którego u kolejnych trzech wychowanków potwierdzono zakażenie wirusem, wobec których podjęto identyczne działania. Na wniosek Dyrektora MOW i za zgodą PSSE i Starostwa Powiatowego w Puławach czasowo zostały zawieszona zajęcia szkolne. Podejrzanie zakażenia wirusem SARS-Cov-2 zgłosiło 16 pracowników, którzy do czasu wykonania testu i otrzymania wyniku przebywali na zwolnieniach lekarskich lub zostali objęci kwarantanną przez PSSE (nie przychodzili do pracy). 13 pracowników, u których stwierdzono zakażenie wirusem SARS-Cov-2 było objętych izolacją na czas wyznaczony przez PSSE. W czasie trwania pandemii COVID-19 wychowankowie MOW byli otoczeni stałą opieką medyczną. W zależności od wprowadzanych obostrzeń korzystali z teleporad lub wizyt u lekarza. Zaplanowane wizyty u lekarzy specjalistów odbywały się zgodnie z planem lub były przenoszone na późniejszy termin. Opieka pielęgniarska była prowadzona dwa razy w tygodniu na miejscu w MOW.

Wszyscy pracownicy i wychowankowie, w ramach środków finansowych zaplanowanych w budżecie MOW, mieli zapewnione środki ochrony osobistej, tj.: płyn do dezynfekcji rąk i powierzchni, rękawiczki jednorazowe, maseczki, przyłbice.

Podstawowym problemem w czasie trwania pandemii COVID-19 było przyjmowanie nowych wychowanków. Zgodnie z wytycznymi Ministerstwa Edukacji Narodowej przyjmowano nowych wychowanków, powracających z urlopów, ucieczek i niepowrotów do pomieszczeń izolacyjnych celem poddania wychowanka obserwacji. W związku z tym przystosowano jedno z pomieszczeń MOW na drugą izolatkę, wykonując kapitalny remont.

(akta kontroli tom I str. 262-275, 382-385)

1.19. Na dzień 31 marca 2021 r. w MOW zatrudnionych było 17 wychowawców, 15 nauczycieli (w tym dwóch pełniło również funkcję wychowawcy) oraz czterech psychologów i pedagogów. Liczba pozostałych pracowników wynosiła 17. Do szczepienia przeciw COVID-19, w ramach rejestracji przez System Informacji Oświatowej, zgłoszonych zostało ogółem 23 pracowników, w tym: 13 wychowawców, sześciu nauczycieli oraz czterech psychologów i pedagogów. Na dzień 30 kwietnia 2021 r. dwiema dawkami zaszczepiono 10, a jedną dawką dziewięciu pracowników, w tym odpowiednio: sześciu i trzech wychowawców, dwóch i czterech nauczycieli oraz po dwóch psychologów i pedagogów. Czterech wychowawców oczekiwało na szczepienie z wyznaczonym terminem. Pozostali pracownicy nie zostali objęci tą formą szczepień.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że nie wystąpiły problemy z rejestracją i realizacją szczepień pracowników pedagogicznych. Problemem było to, że pracownicy administracji i obsługi, mający na co dzień kontakt z wychowankami nie byli objęci możliwością wcześniejszego zaszczepienia się.

(akta kontroli tom I str. 335-336, 382-385)

1.20. W wystąpieniu pokontrolnym LLU.410.002.01.2017 z dnia 15 maja 2017 r., po kontroli P/17/099 – *Działalność resocjalizacyjna młodzieżowych ośrodków wychowawczych* sformułowano trzy wnioski:

1. Wyeliminowanie z katalogu kar stosowanych w MOW kary upomnienia wobec wszystkich wychowanków.

2. Podjęcie działań niezbędnych do niezwłocznego przeprowadzenia remontu kotłowni, w tym wystąpienie do organu prowadzącego MOW o zapewnienie niezbędnych środków finansowych na ten cel.

3. Doprowadzenie do zgodności pomiędzy faktyczną liczbą miejsc dla wychowanków a liczbą miejsc określoną w Statucie.

Stwierdzono wykonanie wszystkich wniosków, przy czym działania mające na celu przeprowadzenie remontu kotłowni okazały się nieskuteczne. Generalny remont kotłowni nie został wykonany, pomimo że został zalecony także po okresowych kontrolach obiektów budowlanych MOW. Dyrektor MOW pismami L.dz. 679.2017 z 25 kwietnia 2017 r., 25 maja 2017 r., 1 czerwca 2017 r., L.dz.943.2017 z 8 czerwca 2017 r. oraz L.dz.1160/2017 z 28 lipca 2017 r. zwracał się do Starosty Puławskiego o przyznanie środków finansowych na modernizację kotłowni wraz z wymianą kotłów centralnego ogrzewania, wskazując, że piece są bardzo wyeksploatowane i zagrażają bezpieczeństwu wychowanków i pracowników. W związku z powyższym Zarząd Powiatu podjął decyzję o rozpatrzeniu sprawy przy planowaniu budżetu na 2018 r. (pismo ED.3040.7.2017.BM z 19 czerwca 2017 r.) oraz zaproponował przeanalizowanie możliwości przyłączenia placówki do Okręgowego Przedsiębiorstwa Energetyki Ciepłej (pismo z 23 czerwca 2017 r.).

Starosta Puławski udzieliła informacji, że Zarząd Powiatu Puławskiego na posiedzeniu w dniu 18 sierpnia 2017 r. wyraził zgodę na przyznanie placówce kwoty 15,5 tys. zł na zadanie inwestycyjne „Modernizacja kotłów gazowych w celu poprawienia bezpieczeństwa eksploatacji kotłowni”. Inwestycja ta była jednak krokiem doraźnym i konieczność generalnego remontu jest w dalszym ciągu aktualna.

(akta kontroli tom I str. 16-74, 158-164, 544-549)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nie umieszczono w budynkach MOW planu ewakuacji placówki, który powinien być umieszczony w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp oraz nie oznakowano drogi ewakuacji w zespole mieszkalnym grupy VI, co było niezgodnie z § 5 ust. 1 i ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że: *na terenie MOW był wywieszony stary plan ewakuacji, który na chwilę obecną nie spełniał wymaganych norm. Nowy plan ewakuacji zostanie umieszczony w budynku w najbliższym czasie, po wykonaniu przez specjalistyczną firmę. Wszystkie wyjścia i drogi ewakuacyjne były oznakowane, jednak oznakowanie uległo częściowo zniszczeniu. Wychowankowie MOW często niszczą znaki informacyjne w MOW. Braki są uzupełnianie na bieżąco.*

(akta kontroli tom I str. 276-286, 380-385)

2. W budynku internatu nie zabezpieczono otwartej przestrzeni między schodami prowadzącymi z parteru internatu do zespołów mieszkalnych grup III i VI, co było niezgodne z § 16 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach.

Dyrektor wyjaśnił, że: *żadne zalecenia pokontrolne nie nakazywały wykonania takiego zabezpieczenia jak na klatce schodowej prowadzącej do grup I, II, IV, V, gdyż nie ma ona tak dużej przestrzeni otwartej.*

(akta kontroli tom I str. 276-286, 380-385)

3. W zakresie kontroli zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z budynków MOW (dalej: kontrole bhp), których przeprowadzenie miał obowiązek zapewnić Dyrektor – do czego był zobowiązany na podstawie § 3 ust. 1 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach:

- a) w latach 2018-2020 nie przeprowadzono kontroli bhp w niektórych budynkach MOW, tj. w budynku warsztatów szkolnych, sali gimnastycznej i kuchni z jadalnią,
- b) w protokołach kontroli bhp przeprowadzonych w latach 2018-2020 w budynkach szkoły i internatu nie zawarto ustaleń dokonanych w trakcie kontroli okresowych, o których mowa w art. 62 ust. 1 pkt 1 i pkt 2 ustawy Prawo budowlane, tj. o braku wentylacji w sypialniach internatu, koniecznym malowaniu rynien i pasów nadrynnowych, wywiewek żeliwnych, naprawy pokrycia dachowego z papy oraz nie określono kierunków poprawy warunków korzystania z tych obiektów,
- c) Dyrektor nie przekazywał do organu prowadzącego protokołów kontroli bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów szkoły i internatu, do czego był zobowiązany na podstawie § 3 ust. 2 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach. Kopie protokołów z dnia 8 września 2018 r., 3 września 2019 r. oraz 31 sierpnia 2020 r. zostały przekazane w trakcie kontroli NIK 5 maja 2021 r.

Dyrektor wyjaśnił, że protokół z kontroli bhp oparty jest na podstawie § 3 rozporządzenia w sprawie bezpieczeństwa i higieny w placówkach i zawiera on szczegółowe protokoły dotyczące całego obiektu: konserwacji kotłów, szczelności instalacji gazowych, kontroli instalacji gazowych, kontroli sprzętu gaśniczego, okresowej kontroli stanu technicznego. Nie wyjaśnił dlaczego w protokołach kontroli bhp budynku szkoły i internatu nie uwzględnił ustaleń z kontroli okresowych prowadzonych na podstawie Prawa budowlanego. Wskazał, że wentylacja w MOW została wykonana „z polecenia kontroli SANEPID”, malowanie rynien i pasów nadrynnowych, wywiewek żeliwnych nie miały klauzuli natychmiastowego wykonania, pokrycie dachowe jest w pełni sprawne i nie stwarza zagrożenia dla osób znajdujących się w obiekcie. Ponadto Dyrektor wyjaśnił, że w latach 2019-2020 na zapytanie organu prowadzącego o przygotowanie placówki/szkoły pod względem bezpiecznych i higienicznych warunków pobytu w danym roku szkolnym, drogą elektroniczną przekazano 12 sierpnia 2019 r. oraz 11 sierpnia 2020 r. pozytywną informację. W związku z powyższym, przekazanie protokołów kontroli bhp nie było konieczne. Ponadto Dyrektor wskazał, że do 31 lipca danego roku wysyłane były do starostwa informacje o aktualnych przeglądach technicznych budynków MOW oraz oświadczenia o stanie wykonania zaleceń pokontrolnych.

(akta kontroli tom I str. 287-290, 340-368, tom II str. 331-340)

4. Nie zrealizowano zaleceń, wynikających z protokołów okresowych przeglądów obiektów budowlanych z dnia 29 czerwca 2019 r., dotyczących budynku kuchni z jadalnią (wykonanie izolacji przeciwwilgociowej ścian zewnętrznych przy pomieszczeniach kotłowni i schodach wewnętrznych kuchni, wykonanie opaski z kostki, generalny remont kotłowni, pomalowanie komina wywiewnego farbą antykorozyjną), sali gimnastycznej (cyklinowanie i lakierowanie parkietu), budynku gospodarczego (czyszczenie słupów stalowych z korozji i pomalowanie elewacji).

Dyrektor wyjaśnił, że zalecenia wymagające realizacji przez firmy zewnętrzne (remont kotłowni i budynku gospodarczego) nie zostały wykonane z uwagi na brak funduszy. Natomiast nie zrealizowano cyklinowania i lakierowania parkietu w sali gimnastycznej ze względu na brak środków finansowych oraz zakaz wstępu na obiekty Ośrodka osobom postronnym, z uwagi na epidemię COVID-19.

(akta kontroli tom I str. 195-200, 207-212, 219-224, 337-368)

OCENA CZĄSTKOWA

W okresie objętym kontrolą Ośrodek był właściwie przygotowany do realizacji zadań opiekuńczych i wychowawczych. Wychowankom zapewniono wymagane warunki mieszkalne. Obiekty Ośrodka spełniały większość wymagań z zakresu bezpieczeństwa i higieny. Zatrudnieni w Ośrodku wychowawcy, nauczyciele, psychologowie i pedagodzy posiadali odpowiednie kwalifikacje zawodowe, a tygodniowy wymiar czasu pracy psychologów i pedagogów był adekwatny do

liczby wychowanków. Uzupełnienia wymaga: umieszczenie w obiektach planu ewakuacji placówki, oznakowanie dróg ewakuacji oraz zabezpieczenie otwartej przestrzeni w jednej klatce schodowej. NIK negatywnie ocenia nieobjęcie kontrolami bhp części obiektów należących do MOW oraz brak realizacji zaleceń z rocznych i pięcioletnich kontroli stanu technicznego obiektów budowlanych. Po kontroli NIK P/17/099 zmieniono Statut MOW, zgodnie z wnioskami pokontrolnymi oraz podjęto działania mające na celu pozyskanie środków finansowych na remont kotłowni.

OBSZAR

2. Realizacja przez MOW zadań opiekuńczych i wychowawczych

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2018-2021 (do 31 marca) zostało skreślonych z ewidencji MOW 134 wychowanków (ze 168 przyjętych do MOW w tym okresie) oraz 46 wychowanków przyjętych przed rokiem 2018. W okresie objętym kontrolą z ewidencji MOW łącznie zostało skreślonych 180 wychowanków, przy czym w 2018 r. – 60, w 2019 r. – 56, w 2020 r. 54 oraz w 2021 r. (do 31 marca) – 10.

Przyczyny skreśleń z ewidencji MOW oraz minimalny i maksymalny okres od przyjęcia do MOW do skreślenia z ewidencji, przedstawia się następująco:

– długotrwała nieobecność (z powodu ucieczki lub braku powrotu z przepustki/urlopu): w 2018 r. - 24 wychowanków, w 2019 r. – 16, w 2020 r. – 20 oraz w 2021 r. (do 31 marca) – pięciu. Minimalny okres pobytu wynosił 30 dni (wychowanek skreślony w 2019 r.) a maksymalny 954 dni (w 2020 r.).

– przeniesienie do innego MOW z przyczyn wychowawczych: w 2018 r. - ośmiu wychowanków, w 2019 r. – siedmiu, w 2020 r. – jeden, do 31 marca 2021 r. nie skreślono żadnego wychowanka. Minimalny okres pobytu wynosił 20 dni (w 2018 r.) a maksymalny 909 dni (w 2020 r.).

– ukończenie 18. roku życia: w 2018 r. - 25 wychowanków, w 2019 r. – 19, w 2020 r. – 28 oraz w 2021 r. (do 31 marca) – czterech. Minimalny okres pobytu wynosił 22 dni, a maksymalny 1230 dni (w 2020 r.).

– zakończenie procesu resocjalizacji przed ukończeniem 18 roku życia: w 2018 r. i w 2021 r. (do 31 marca) – nie wystąpiły takie przypadki, w 2019 r. – czterech wychowanków, w 2020 r. – jeden. Minimalny okres pobytu wynosił 33 dni, a maksymalny 327 dni (w 2019 r.).

– inne przyczyny, tj. przeniesienie do placówki innego rodzaju, zmiana środka wychowawczego, przerwa w wykonywaniu środka wychowawczego: w 2018 r. - trzech wychowanków, w 2019 r. – 10, w 2020 r. – czterech, do 31 marca 2021 r. – jeden. Minimalny okres pobytu wynosił 43 dni (w 2018 r.), a maksymalny 705 dni (w 2020 r.).

Z wyjaśnień Dyrektora MOW wynika, że skreślenia wychowanków przed ukończeniem 18. roku życia z powodu ukończenia procesu resocjalizacji były wynikiem postanowień wydanych przez sąd rodzinny.

Wnioski w tej sprawie składane były przez rodziców wychowanka a MOW, na wniosek sądu, wydawał opinie o wychowanku i efektach jego resocjalizacji.

(akta kontroli tom I str. 387, tom II str. 8-12, 331-340)

2.2. W MOW, w okresie objętym kontrolą zarejestrowano 68 zdarzeń nadzwyczajnych (trudnych wychowawczo), do których należały:

– jedna próba samobójstwa w 2020 r.,

– agresja i przemoc fizyczna lub psychiczna wobec innych wychowanków – 28 zdarzeń, w tym w 2018 r. – 16, w 2019 r. – 9, w 2020 r. – 3, w 2021 r. (do 31 marca) nie wystąpiły takie zdarzenia;

– zażywanie narkotyków i innych środków odurzających – 22 zdarzenia, w tym w 2018 r. – 13, w 2019 r. – 9, w 2020 r. i 2021 r. (do 31 marca) nie wystąpiły takie zdarzenia;

– agresja i przemoc fizyczna lub psychiczna wobec wychowawców – 12 zdarzeń, w tym w 2018 r. – 5, w 2019 r. – 4, w 2020 r. – 2, w 2021 r. – 1;

– samookaleczenia – 2 zdarzenia, po jednym w 2018 i 2020 roku; oraz po jednym zdarzeniu:

– pobicie skutkujące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu w 2018 r.;

– akt wandalizmu w 2019 r.,

– inne (fałszywy alarm bombowy zgłoszony przez wychowanków) w 2020 r.

W latach 2012-2021 (do 31 marca) nie miały miejsca następujące zdarzenia nadzwyczajne, tj.: zgony, samobójstwa, zgwałcenia i próby gwałtów.

Na podstawie wybranych 63 protokołów ze zdarzeń trudnych wychowawczo w internacie ustalono, że w okresie objętym kontrolą jeden wychowanek brał udział trzykrotnie w takich zdarzeniach, trzech czterokrotnie, jeden siedmiokrotnie i jeden ośmiokrotnie³⁴. Pozostali wychowankowie dopuścili się zachowań niezgodnym z regulaminem raz lub dwa razy.

W okresie objętym kontrolą zauważa się spadek, rok do roku, liczby zdarzeń nadzwyczajnych. W 2018 r. było ich 36, w 2019 r. – 23, w 2020 r. – osiem, a w 2021 r. (do 31 marca) – jedno zdarzenie. W porównaniu do lat wcześniejszych, tj. 2012-2017, zauważalny jest jednak wzrost liczby niektórych zdarzeń nadzwyczajnych, przy jednoczesnym spadku liczby wychowanków w Ośrodku:

– agresja i przemoc fizyczna lub psychiczna wobec innych wychowanków; w latach 2012-2017 było 35 takich zdarzeń, średniorocznie 5,8; w latach 2018-2021 (do 31 marca) średnioroczna zdarzeń wynosiła 8,6; wzrost o 48,3%;

– zażywanie narkotyków i innych środków odurzających; w latach 2012-2017 było 17 takich zdarzeń, średniorocznie 2,8; w latach 2018-2021 (do 31 marca) średnioroczna zdarzeń wynosiła 6,8; wzrost o 142,9%;

– samookaleczenia; w latach 2012-2017 wystąpiło tylko jedno takie zdarzenie;

– próby samobójstwa i pobicia skutkujące ciężkim uszczerbkiem na zdrowiu w ogóle nie wystąpiły we wcześniejszym okresie.

Na dzień 31 marca 2021 r. liczba wychowanków (41) była o 18 % niższa niż liczba wychowanków na dzień 31 grudnia 2016 r.³⁵ (50).

Spadek liczby zdarzeń, w porównaniu do lat 2012-2017 nastąpił w przypadku takich zdarzeń jak:

– agresja i przemoc fizyczna lub psychiczna wobec wychowawców – w latach 2012-2017 miały miejsce 33 takie zdarzenia; średniorocznie 5,5; w latach 2018-2021 (do 31 marca) średnioroczna zdarzeń wynosiła 3,7; spadek o 32,7%;

– akty wandalizmu - w latach 2012-2017 miały miejsce cztery takie zdarzenia; średniorocznie 0,7; w latach 2018-2021 (do 31 marca) średnioroczna zdarzeń wynosiła 0,3; spadek o 57,1%.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że wzrost liczby pewnych kategorii zdarzeń trudnych wychowawczo jest niezależny od sytuacji i warunków panujących w placówce, ale od wychowanków przejawiających indywidualne predyspozycje i tendencje do określonych zachowań. Dotyczy to zwłaszcza samookaleczeń i odurzania się przez wychowanków. Wzrost przemocy wobec innych wychowanków w latach 2018-2021 (do 31 marca) spowodowany był przebywaniem w Ośrodku wychowanków przejawiających zaburzenia psychiczne, charakteryzujących się zachowaniami w sposób rażąco łamiącymi powszechnie przyjęte w grupie wychowanków normy. Zachowania te nie były rozumiane i tolerowane przez młodzież w MOW, która

³⁴ Agresja wobec innych wychowanków i wychowawców, odurzanie się alkoholem i substancjami psychoaktywnymi.

³⁵ Koniec okresu kontroli P/17/099.

interpretowała objawy zaburzeń psychicznych jako celową prowokację. Przypadek pobicia skutkujący ciężkim uszkodzeniem ciała, dotyczył sytuacji, gdy poszkodowany wychowanek został nagle uderzony przez innego chłopca w głowę, co spowodowało uszkodzenie błony bębenkowej. W celu ograniczenia występowania ww. wydarzeń stosowano zawsze wzmożony nadzór wobec wychowanków będących ich sprawcami oraz objęcie szczególną opieką ofiar przemocy i agresji. Problemy wychowawcze były każdorazowo rozwiązywane przez zespół wychowawczy oraz w ramach indywidualnej pracy z wychowankami. Niekiedy potrzebna była współpraca z sądem i opiekunami prawnymi w celu zmiany ośrodka dla wychowanków przejawiającymi zaburzenia psychiczne. Spadek zachowań agresywnych i przemocy wobec wychowawców spowodowany był stałą pracą kadry pedagogicznej nad poprawą relacji z wychowankami, jak i samodoskonaleniem zawodowym. Praca wychowawcza z podopiecznymi przyczyniła się także do spadku liczby aktów wandalizmu. Ponadto Dyrektor Ośrodka wskazał, że co pół roku przeprowadzane jest anonimowe badanie poczucia bezpieczeństwa wychowanków, a uzyskane dane służą do formułowania wniosków i rekomendacji, które natychmiast są wprowadzane do realizacji. Konsekwentne stosowanie kar i nagród oraz systemu ekonomii punktowej przeciwdziała demoralizacji wychowanków o różnym stopniu ich zdemoralizowania. Wychowankowie są uświadamiani o konsekwencjach stosowania przemocy w MOW i każda sytuacja spotyka się z konsekwencjami, łącznie z powiadomieniem organów ścigania.

(akta kontroli tom I str. 388-392, tom II str. 331-346)

Na podstawie informacji pozyskanych z Pogotowia Ratunkowego, Policji oraz Straży Pożarnej stwierdzono, że w okresie objętym kontrolą odnotowano:

- 30 wyjazdów zespołów ratownictwa medycznego³⁶ na adres MOW (osiem w 2018 r., 11 w 2019 r., 10 w 2020 r. i jeden w I kwartale 2021 r.),
- 14 interwencji policyjnych³⁷ (po cztery w 2018 r. i 2019 r., sześć w 2020 r.),
- cztery interwencje straży pożarnej w 2020 r.³⁸

Powyższe zdarzenia były odnotowywane w księdze inspekcyjnej, natomiast w przypadku, gdy dotyczyły zdarzeń trudnych wychowawczo, sporządzano protokół ze zdarzenia.

(akta kontroli str. tom I str. 493-505)

2.3. W okresie objętym kontrolą w Ośrodku odnotowano 173 uciezki wychowanków: w 2018 r. – 67 ucieczek, których dopuściło się 40 wychowanków), w 2019 r. – 64 (37 wychowanków), w 2020 r. – 36 (28 wychowanków) oraz w 2021 r. (do 31 marca) – 6 (6 wychowanków). Przeważały uciezki indywidualne, wychowankowie dopuścili się łącznie dziewięciu ucieczek zbiorowych. Łącznie w latach 2012-2017 odnotowano 486 ucieczek (średnio 81 ucieczek w roku). W latach 2018-2021 (do 31 marca) nastąpił średnioroczny spadek liczby ucieczek (średnio ok. 53 uciezki rocznie). Odnotowano jednak wzrost liczby ucieczek w 2018 r. (67) oraz w 2019 r. (64) w stosunku do 2017 r. (59).

Dyrektor MOW wyjaśnił, że w celu ograniczenia ucieczek z Ośrodka podejmowane są działania w postaci nadzoru i opieki bezpośredniej nad wychowankami oraz bieżąca praca wychowawczo-resocjalizacyjna (rozmowy wychowawcze, system kar i nagród, opieka zespołu psychologiczno-pedagogicznego). Zwiększenie liczby ucieczek w latach 2018 i 2019 w stosunku do roku 2017 spowodowane było przebywaniem w Ośrodku wychowanków bardziej zdemoralizowanych, którzy nie

³⁶ W tym 27 odnotowano w księdze inspekcyjnej jako zdarzenia trudne wychowawczo.

³⁷ W tym trzy nie dotyczyły zdarzeń trudnych wychowawczo w MOW: jedna interwencja dotyczyła zawiadomienia ówczesnego Dyrektora MOW o nękanii go przez podległych mu pracowników, dwie – podłożenia bomby i ładunku biologicznego w MOW.

³⁸ Dwa razy zgłoszono konieczność usunięcia gniazda szerszeni oraz dwie interwencje związane z podłożeniem bomby i ładunku biologicznego.

akceptowali postanowienia sądu rodzinnego o umieszczeniu w MOW oraz nie respektowali zasad pobytu w placówce.

(akta kontroli tom I str. 393-395, tom II str. 331-340)

2.4. Na podstawie próby kontrolnej, dotyczącej 12 wychowanków o najdłuższym okresie pobytu w MOW, którzy zostali skreśleni z ewidencji Ośrodka z powodu ukończenia 18. roku życia³⁹ (dalej: próba kontrolna nr I) ustalono, że najczęstszą przyczyną skierowania nieletniego do MOW była zmiana środka wychowawczego oraz demoralizacja nieletniego (po pięć takich przypadków), natomiast z powodu popełnienia czynów karalnych do MOW skierowano dwóch nieletnich. Najdłuższy okres, po jakim wychowanek rozpoczął pobyt w Ośrodku od daty wydania orzeczenia przez sąd wynosił 145 dni⁴⁰, najkrótszy 42 dni.

(akta kontroli tom I str. 418-441)

2.5. Dla wszystkich wychowanków objętych próbą kontrolną nr I zostały opracowane programy IPET. Sześciu z 12 wychowanków w dacie stawienia się w MOW posiadało orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego z poradni psychologiczno-pedagogicznej (dalej: orzeczenie). Programy IPET dla dwóch z nich zostały opracowane w terminie krótszym niż 30 dni od daty przybycia do MOW i złożenia w MOW orzeczenia. W przypadku jednego wychowanka, orzeczenie wpłynęło do MOW 21 dni po przybyciu nieletniego, co było przyczyną opracowania IPET w terminie 39 dni od daty stawienia się wychowanka w MOW, jednak zachowano termin 30 dni od daty złożenia w MOW orzeczenia. Programy IPET dla pozostałych trzech zostały opracowane:

– 11 kwietnia 2017 r., tj. w terminie 34 dni od daty stawienia się w MOW (8 marca 2017 r.) i 43 dni od daty złożenia w MOW orzeczenia (27 lutego 2017 r.);

– 27 października 2017 r., tj. w terminie 130 dni od daty stawienia się w MOW (19 czerwca 2017 r.) i 153 dni od daty złożenia w MOW orzeczenia (27 maja 2017 r.);

– 26 października 2017 r., tj. w terminie 71 dni od daty stawienia się w MOW (16 sierpnia 2017 r.) i 58 dni od daty złożenia w MOW orzeczenia (29 sierpnia 2017 r.).

Pozostałych sześciu z 12 wychowanków, których dokumentację objęto badaniem nie posiadało orzeczenia w dacie stawienia się w MOW. Dla dwóch z nich programy IPET zostały opracowane w terminie 20 i 30 dni od daty przybycia do Ośrodka (przed złożeniem orzeczenia w MOW). Dla czterech wychowanków IPET zostały opracowane po upływie 30 dni od daty przybycia do Ośrodka, tj.:

– IPET opracowano po 56 dniach od daty przybycia do MOW (13 września 2016 r.), nieletni został skierowany w okresie wakacyjnym (lipiec 2016 r.), do sporządzenia IPET przystąpiono po rozpoczęciu roku szkolnego (przed otrzymaniem orzeczenia z poradni);

– IPET opracowano po 48 dniach od daty przybycia do MOW (26 października 2017 r.) – nieletni został skierowany po rozpoczęciu roku szkolnego (8 września 2017 r.). Dyrektor MOW wyjaśnił, że rozpoczęto opracowywanie IPET, lecz jego ukończenie było możliwe dopiero w trakcie zebrania Zespołu, które z przyczyn organizacyjnych odbyło się dopiero 26 października 2017 r.;

– w przypadku jednego z wychowanków nie okazano do kontroli pierwszego opracowanego IPET. Dyrektor wyjaśnił, że IPET sporządzono w czerwcu 2016 r. na czas nauki w gimnazjum. 8 czerwca 2016 r. (40 dni od daty przybycia nieletniego do MOW) odbyło się posiedzenie Zespołu, na którym ustalono zakres i formę pomocy

³⁹ Czterech w każdym roku 2018, 2019, 2020.

⁴⁰ W przypadku dwóch wychowanków okres ten wynosił 669 i 395 dni, jednak byli oni przeniesieni z innych młodzieżowych ośrodków wychowawczych.

psychologiczno-pedagogicznej. Dyrektor nie potrafił ustalić, z jakiego powodu teczka wychowanka nie zawiera ww. IPET⁴¹;

– IPET nie zawierał daty jego opracowania. W dokumencie zawarto Program oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych na I semestr roku szkolnego 2015/2016; sporządzono diagnozę psychologiczną, dokonano opisu przejawów niedostosowania społecznego, sytuacji prawnej, stanu zdrowia oraz sporządzono diagnozę psychologiczną. 5 stycznia 2016 r. złożono w MOW orzeczenie i IPET w terminie 29 dni (3 lutego 2016 r.) został uzupełniony o zakres i formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Dyrektor MOW wyjaśnił, że IPET został sporządzony na I semestr roku szkolnego 2015/2016, natomiast został zmodyfikowany 3 lutego 2016 r. na kolejny semestr. Dyrektor nie potrafił ustalić daty sporządzenia ww. IPET.

W skład Zespołu opracowującego programy IPET wchodziły nauczyciele i specjaliści oraz wychowawcy grup wychowawczych prowadzący zajęcia z wychowankiem. Przed sporządzeniem IPET dokonywano wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania nieletniego, zalecenia wskazane w IPET wynikały z orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego oraz innych dokumentów (postanowienia sądów, opinie wydane przez inne placówki). Zapisy poszczególnych IPET w zakresie działań resocjalizacyjnych były zindywidualizowane, natomiast modyfikacji IPET dokonywano z powodu rozpoczęcia kolejnego etapu nauki przez wychowanka.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że wychowankowie, którzy są przyjmowani do Ośrodka zazwyczaj nie posiadają orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego. Wówczas rodzice/opiekunowie prawni wychowanka składają wniosek o wydanie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego podczas przyjęcia nieletniego do placówki lub jest on do nich wysyłany celem podpisania. Zazwyczaj rodzice/opiekunowie prawni odsyłają podpisany wniosek, zdarza się jednak, że bagatelizują sprawę. Natomiast każdy wychowanek będący uczniem szkoły w MOW musi posiadać orzeczenie z uwagi na niedostosowanie społeczne. Nadmieniał, że programy IPET tworzone są dla każdego wychowanka na podstawie dostępnej dokumentacji (nawet jeśli w chwili przyjęcia do Ośrodka nie posiada on jeszcze odpowiedniego orzeczenia), i uzupełniany jest na bieżąco.

(akta kontroli tom I str. 418-441, tom II str. 13-220, 295-319, 341-344)

W 12 badanych programach IPET wychowanków stwierdzono, że pięć z nich nie określało zakresu i sposobu dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i formy pracy z dzieckiem, w tym dwa nie określały:

– działań wspierających rodziców dziecka oraz w zależności od potrzeb, zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi,
– zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów oraz wychowawców grup wychowawczych z rodzicami dziecka w realizacji przez ośrodek zadań wymienionych w § 5 ust.1 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2015 r.

We wszystkich 12 IPET nie określono wymiaru godzin realizowania poszczególnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej:

- terapii logopedycznej,
- terapii feedback,
- porad i konsultacji z psychologiem, pedagogiem i doradcą zawodowym,
- terapii psychologicznej,

⁴¹ Szczegółowym badaniem objęto IPET z dnia 25.10.2017 r.

- grupowych zajęć wychowawczo-resocjalizacyjnych,
- zajęć wyrównawczych.

Wszystkie badane programy IPET określały:

- zintegrowane działania nauczycieli i specjalistów prowadzących zajęcia z uczniem, a także wychowawców grup wychowawczych prowadzących zajęcia z wychowankiem w tym ośrodku, ukierunkowane na poprawę funkcjonowania ucznia, wzmocnienie jego uczestnictwa w życiu szkolnym, w tym działania o charakterze resocjalizacyjnym, oraz
- zajęcia resocjalizacyjne oraz inne zajęcia, odpowiednie ze względu na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne dziecka, a także działania z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposób realizacji tych działań.

W przypadku sześciu wychowanków orzeczenia wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną zawierały zalecenia dotyczące pracy socjoterapeutycznej z wychowankiem, u którego stwierdzono niedostosowanie społeczne. Programy IPET wychowanków nie zawierały ww. zaleceń.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że w Ośrodku odbywają się zajęcia resocjalizacyjne, które są formą pomocy adekwatną do przebywającej tu młodzieży niedostosowanej społecznie. Zajęcia socjoterapeutyczne odbywają się w młodzieżowych ośrodkach socjoterapii, jako forma pomocy dedykowana dla młodzieży zagrożonej niedostosowaniem społecznym. Ma to odzwierciedlenie w treści § 19 rozporządzenia MEN w sprawie MOW. Cele terapeutyczne i założenia socjoterapii są realizowane w ramach zajęć resocjalizacyjnych odbywających się w Ośrodku przy użyciu techniki ekonomii punktowej (dalej: TEP) oraz w innych formach terapeutycznych zajęć grupowych.

(akta kontroli tom II str. 295-319)

2.6. W wyniku szczegółowego badania teczek 12 wychowanków MOW oraz na podstawie informacji uzyskanych od jednostek organizacyjnych pomocy społecznej stwierdzono, że wszyscy wychowankowie przed osiągnięciem pełnoletności przygotowali IPU, przy czym ośmiu z nich opracowało IPU wraz z opiekunem usamodzielnienia, którym był pracownik MOW (psycholog lub pedagog), do czasu opuszczenia przez wychowanka Ośrodka. Trzech było usamodzielnianych z ramienia placówek opiekuńczo-wychowawczych (dom dziecka, rodzina zastępcza), natomiast jeden wychowanek z uwagi na długotrwałe zwolnienie lekarskie opracował IPU wraz z opiekunem, który był pracownikiem miejskiego ośrodka pomocy społecznej (dalej: MOPS). Dyrektor MOW w terminach określonych w § 3 rozporządzenia MPIPS w sprawie pomocy na usamodzielnienie informował właściwych kierowników PCPR o wychowankach, którzy w danym roku kalendarzowym osiągną pełnoletność oraz o ich zamiarze usamodzielnienia się. Przekazywał także dokumentację osoby usamodzielnianej. W przypadku jednego wychowanka (3756), który przygotował IPU wraz z opiekunem usamodzielnienia w MOW, nie przekazano stosownej dokumentacji do PCPR.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że wychowanek ten był jednocześnie podopiecznym wioski dziecięcej i podlegał procesowi usamodzielnienia zgodnie z treścią ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej⁴². Ponieważ na rok przed osiągnięciem pełnoletności przebywał w MOW, na prośbę placówki opiekuńczo-wychowawczej rozpoczęto formalnie proces usamodzielniania wychowanka w Ośrodku na czas jego pobytu.

(akta kontroli tom I str. 418-441, tom II str. 254-290, 295-319)

⁴² Dz. U. z 2020 r. poz. 821.

Szczegółowemu badaniu poddano osiem IPU opracowanych przy współudziale pracownika MOW, będącego opiekunem usamodzielnienia. Wszystkie osiem IPU opracowano na miesiąc przed osiągnięciem pełnoletności przez wychowanka. Opiekunowie usamodzielnienia zobowiązali się do realizacji zadań określonych w § 9 rozporządzenia MPiPS w sprawie pomocy na usamodzielnienie. Współpraca kierowników PCPR polegała głównie na zatwierdzeniu opracowanego IPU.

Dwa z badanych IPU odnosiły się do wszystkich sposobów i form określonych w § 7 ust. 1 pkt 1-8 rozporządzenia MPiPS w sprawie pomocy na usamodzielnienie. W przypadku pozostałych sześciu IPU stwierdzono, że nie odnosiły się do osiedlenia się osoby usamodzielnianej w powiecie innym niż miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w MOW, w tym dwa do podjęcia zatrudnienia oraz jeden do pomocy w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego.

Dyrektor wyjaśnił, że IPU wychowanków nie odnosiły się do osiedlenia się osoby usamodzielnianej w powiecie innym niż miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w MOW, gdyż ww. wychowankowie powrócili do swoich macierzystych powiatów. Nadmieniał, że IPU zostały zatwierdzone przez kierowników PCPR. IPU jednego z wychowanków odnosił się do pomocy w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego, ponieważ wychowanek po opuszczeniu placówki zamierzał kontynuować naukę w szkole branżowej i automatycznie skorzystał z ubezpieczenia jako uczeń i w związku z tym nie zgłaszał potrzeby pomocy w uzyskaniu zatrudnienia. Natomiast inny wychowanek w dniu opracowywania IPU nie miał sprecyzowanych planów co do podjęcia pracy, dlatego nie zawarł tego w programie. Ponadto Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że nie występowały problemy z przygotowaniem IPU. Z uwagi na to, że w MOW nie zatrudniono pracownika socjalnego, sprawami usamodzielnienia wychowanków zajmuje się pedagog i psycholog Ośrodka.

(akta kontroli tom II str. 331-340)

2.7. W Ośrodku realizowane były zadania mające na celu eliminowanie przejawów niedostosowania społecznego, zaburzeń zachowania oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego i odpowiedzialnego życia po opuszczeniu ośrodka, zgodnego z obowiązującymi normami społecznymi i prawnymi.

W latach szkolnych 2018/2019, 2019/2020, 2020/2021 wychowankowie brali udział w zajęciach, o których mowa w § 19 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia MEN w sprawie MOW, umożliwiających nabywanie umiejętności życiowych i społecznych ułatwiających prawidłowe funkcjonowanie w środowisku rodzinnym i społecznym (w szczególności po opuszczeniu ośrodka), sportowych, turystycznych i rekreacyjnych (w tym zajęciach organizowanych na świeżym powietrzu), kulturalno-oświatowych, rozwijających zainteresowania.

Zajęcia resocjalizacyjne tj. warsztaty kulinarne, plastyczne, edukacja prawna, profilaktyczne, przygotowanie do życia w rodzinie, pełnienie ról odbywały się zgodnie z planem grup wychowawczych. Ponadto wychowankowie objęci byli programem „Dorosły znaczy odpowiedzialny, zaradny, bezpieczny”, który miał na celu nabycie przez nich kluczowych umiejętności pozwalających na samodzielność po opuszczeniu Ośrodka, m.in. prowadzenie gospodarstwa domowego, planowanie budżetu domowego, racjonalne wydatkowanie środków finansowych, przeprowadzanie drobnych prac remontowych i naprawczych. W MOW w ramach oddziaływań resocjalizacyjnych stosowana była TEP, służąca do obiektywnej oceny zachowania wychowanka w czasie jego pobytu w MOW, polegała na ocenianiu i nagradzaniu wychowanka⁴³. Organizowano także spotkania z przedstawicielami Banku PKO S.A., Powiatowego Urzędu Pracy w Puławach, włączano wychowanków

⁴³ TEP premiuje zachowania pozytywne, regulamin nie przewiduje przyznawania punktów ujemnych.

w życie społeczne poprzez m.in. organizację uroczystości i imprez integracyjnych⁴⁴, udział w lokalnych obchodach świąt patriotycznych, organizację akcji charytatywnych⁴⁵, wykonywanie przez wychowanków w ramach praktycznej nauki zawodu prac i usług na rzecz społeczności lokalnej, nawiązanie stałej współpracy z puławskim hospicjum⁴⁶.

W Ośrodku, w ramach działalności profilaktyczno-wychowawczej prowadzono (wg planów pracy grup wychowawczych) zajęcia indywidualne i grupowe dotyczące szkodliwości zażywania środków psychoaktywnych, palenia papierosów i picia alkoholu. Poszczególne grupy wychowanków uczestniczyły w spektaklach teatralnych, których tematyka była związana z profilaktyką uzależnień, tj. „Dopalacze, siedem stopni donikąd”, „My dzieci z dworca zoo”, „Laboratorium życia”, „Zagubione sumienie”, „Pępek świata”⁴⁷. W roku szkolnym 2018/2019 w Ośrodku prowadzono projekt profilaktyczny „Skazany na wolność”, w 2019/2020 „Więzienie – stracony czas”, w 2020/2021 „Przystań w sieci”, natomiast w latach szkolnych 2019/2020 i 2020/2021 prowadzono program „Fred Goes Net”. MOW dołączył także, w latach szkolnych 2018/2019 i 2019/2020, do światowej kampanii „19 dni przeciwko przemocy i krzywdzeniu dzieci”, natomiast w roku szkolnym 2020/2021 brał udział w debacie „Ja nie biorę 4.0” oraz w spotkaniu profilaktycznym z aktorami i sportowcami współpracującymi ze Stowarzyszeniem Akademia Sportu Artura Siódmaka „Przez sport do praworządności”.

Wychowankowie mieli możliwość udziału w wielu zajęciach sportowych, turystycznych i rekreacyjnych. W roku szkolnym 2018/2019 w Ośrodku organizowano lub brano udział w pięciu imprezach sportowych tj. XVII Mistrzostwach Polski MOW w piłkarskich szóstkach na boiskach trawiastych, VI Ogólnopolskich Mistrzostwach MOW w Abalona i Kostce Rubika⁴⁸, „Biegi uliczne o Puchar burmistrza Kazimierza Dolnego”⁴⁹, Mityczny Turniej Herosów w MOW w Rembowie oraz V Mistrzostwa Polski w Wędkarstwie Splawikowym MOW⁵⁰. W roku szkolnym 2019/2020 (do marca 2020 r.) wychowankowie wzięli udział w 14 imprezach sportowych. Z uwagi na pandemię COVID-19 w roku szkolnym 2020/2021 wychowankowie brali udział tylko w trzech imprezach sportowych. Wychowankom zorganizowano wiele zajęć turystycznych i rekreacyjnych, tj. wycieczki rekreacyjne, szkoleniowe, do muzeów, rajdy piesze i rowerowe, w roku szkolnym 2018/2019 – 16, 2019/2020 – 12 oraz w 2020/2021 – wyłącznie rajd rowerowy (z uwagi na pandemię COVID-19). W ramach zajęć kulturalno-oświatowych organizowano m.in. turnieje wiedzy historycznej, pikniki tematyczne, wyjścia do kina, dyskoteki⁵¹. W 2018 r. wychowankowie brali udział w obchodach 100 rocznicy Odzyskania przez Polskę Niepodległości, natomiast w 2019 r. we mszy świętej z okazji 156 rocznicy wybuchu powstania styczniowego, uroczystościach związanych z obchodami Narodowego Dnia Pamięci Żołnierzy Wyklętych oraz ósmej edycji Ogólnopolskiej Akcji Narodowe Czytanie 2019 pod honorowym patronatem Prezydenta Rzeczypospolitej Andrzeja Dudy. W 2020 r. wychowankowie brali udział m.in. w akcjach: „Szkoła pamięta” (organizowana przez Ministerstwo Edukacji Narodowej), Międzynarodowy Dzień Ziemi „Przywróć naszą Ziemię” (sprzątanie lasu wokół Ośrodka) oraz „Dbamy o książki”. Wychowankowie rozwijali swoje zainteresowania w ramach Dyskusyjnych Klubów: historycznego i filmowego oraz w kołach: Miłośników Gier Planszowych i Logicznych, metaloplastycznym,

⁴⁴ Święto Sztandaru MOW, Piknik Rodzinny.

⁴⁵ „Daj pluszaka dla dzieciaka”, „Daj piątaka na pluszaka”.

⁴⁶ Za pomoc świadczoną przez wychowanków MOW otrzymał tytuł „Przyjaciela Hospicjum”.

⁴⁷ Spektakl psychoedukacyjny połączony z warsztatami.

⁴⁸ Wychowankowie zajęli drużynowo III miejsce.

⁴⁹ Wychowankowie zajęli X miejsce indywidualnie oraz IV miejsce drużynowo.

⁵⁰ Wychowankowie zajęli I miejsce indywidualnie i drużynowo.

⁵¹ Z dziewczętami z MOW w Podgłębokiem.

teatralnym, cyklistów, sportowych. Podczas realizacji wszystkich zajęć MOW współpracował z podmiotami zewnętrznymi, tj. inne MOW, fundacje, stowarzyszenia, hospicjum puławskie, schronisko dla zwierząt w Puławach, MONAR, Krajowe biuro ds. przeciwdziałania narkomanii, lokalni przedsiębiorcy. Z powodu pandemii COVID-19 w 2020 i 2021 r. zrezygnowano z prowadzenia zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych, które były prowadzone poza MOW w Puławach. Ponadto kontrola LKO wykazała, że psychologzy i pedagodzy Ośrodka realizowali szereg zadań z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej w bezpośredniej pracy z wychowankiem, tj.: diagnoza psychologiczna/pedagogiczna, bieżące rozmowy z wychowankami zgłaszającymi różnego rodzaju trudności dotyczące samopoczucia, sytuacji rodzinnej, problemów adaptacyjnych, rozmowy dyscyplinujące, wspierające, indywidualna terapia podtrzymująca, indywidualna psychoedukacja, indywidualne zajęcia wyrównawcze oraz rozwijające kompetencje emocjonalno-społeczne, trening kontroli emocji oraz trening umiejętności społecznych.

(akta kontroli tom I str. 396-414)

Dyrektor wskazał na występowanie problemów związanych z przygotowaniem i realizacją poszczególnych grup zajęć, o których mowa w § 19 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia w sprawie MOW. Wyjaśnił, że zajęcia o charakterze terapeutycznym realizowane są w grupach wychowawczych, zgodnie z tematyką godzin wychowawczych na dany rok szkolny. Porad i terapii indywidualnych udzielają pedagodzy i psychologzy zatrudnieni w MOW. W Ośrodku nie zatrudniono terapeuty uzależnień, jednak od wielu lat placówka współpracuje ze Stowarzyszeniem Monar Poradnią Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień w Puławach, gdzie konsultowani są wychowankowie i w razie potrzeby prowadzona jest terapia.

(akta kontroli tom II str. 331-340)

2.8. W wyniku zleconej LKO przez NIK kontroli w zakresie dokumentowania prowadzonych zajęć wychowawczych, dydaktycznych i zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej ustalono, że:

- a) liczba wychowanków w grupach wychowawczych była zgodna z § 22 ust. 2 rozporządzenia MEN w sprawie MOW i wynosiła do 12 osób. Dzienniki zajęć wychowawczych⁵², co do zasady spełniały wymagania określone w § 10 ust. 2 rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 25 sierpnia 2017 r. w sprawie sposobu prowadzenia przez publiczne przedszkola, szkoły i placówki dokumentacji przebiegu nauczania, działalności wychowawczej i opiekuńczej oraz rodzajów tej dokumentacji⁵³, stwierdzono jednak uchybienia formalne dotyczące sposobu prowadzenia dzienników wychowawczych oraz dokumentowania pracy wychowawczej, tj. brak adresów zamieszkania wychowanków, adresów poczty elektronicznej rodziców/prawnych opiekunów lub adnotacji, że takich adresów nie posiadają, tematyka zajęć w poszczególnych dniach tygodnia nie zawsze odzwierciedlała tygodniowe założenia wychowawcze, w zapisach zajęć wychowawczych często zamieszczano czynności organizacyjne, które nie były zajęciami wychowawczymi *sensu stricto*. W dwóch dziennikach wykorzystywano korektor w celu sprostowania błędu czy oczywistej omyłki, co było niezgodne z § 25 ust. 3 rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji;
- b) liczebność w oddziałach szkolnych wynosiła nie więcej niż 16 osób, zgodnie z § 6 ust. 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 17 marca 2017 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli⁵⁴ oraz § 6 ust. 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r.

⁵² Dokonano analizy dzienników zajęć z grupami wychowawczymi: IV i V roku szkolnego 2018/2019, I i VI roku szkolnego 2019/2020, II i V roku szkolnego 2020/2021.

⁵³ Dz.U. poz. 1646 ze zm., dalej: rozporządzenie MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji.

⁵⁴ Dz. U. poz. 649, ze zm., uchylony z dniem 1 września 2020 r.

w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli⁵⁵. Dzienniki lekcyjne⁵⁶ spełniały wymogi określone w § 8 ust. 2 i ust. 3 rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji, jednak w sposobie ich prowadzenia wystąpiły uchybienia, tj. brak pełnych adresów zamieszkania uczniów, w kilku przypadkach nie wpisano tematów przeprowadzonych zajęć, brak kilku podpisów nauczycieli potwierdzających przeprowadzenie zajęć;

c) w MOW nie prowadzono dokumentacji, o której mowa w § 11 ust. 3 rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji, dotyczącej udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie zajęć: rozwijających uzdolnienia; zajęć rozwijających umiejętności uczenia się; zajęć specjalistycznych: korekcyjno-kompensacyjnych, logopedycznych, rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne oraz innych zajęć o charakterze terapeutycznym; zajęć związanych z wyborem kierunku kształcenia i zawodu - w przypadku uczniów szkół podstawowych oraz uczniów szkół ponadpodstawowych; porad i konsultacji; warsztatów. Dzienniki zajęć psychologa i pedagoga, prowadzone w MOW nie zawierały nazwy prowadzonych z wychowankami zajęć terapeutycznych, treningowych lub profilaktycznych oraz programów tych zajęć, tematyki poszczególnych zajęć/spotkań, oceny osiągniętych efektów oraz wniosków dotyczących dalszej pracy z wychowankiem. Wpisy w dziennikach wskazywały jedynie na kategorię pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

Dnia 2 czerwca 2021 r. Dyrektor MOW wydał zarządzenie Nr 14/2021, którym zarządził wykonanie wydanych przez LKO zaleceń, w tym założenie i bieżące prowadzenie dzienników zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej zgodnie z § 11 ust. 3 rozporządzenia MEN w sprawie prowadzenia dokumentacji, dotyczącej udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej.

(akta kontroli tom I str. 372-379, tom II str. 527-528)

2.9. Wszyscy wychowankowie, którzy w trakcie roku szkolnego ukończyli 18. rok życia mieli możliwość kontynuowania nauki do końca roku szkolnego, za zgodą sądu rodzinnego. W roku szkolnym 2017/2018 pięciu wychowanków uzyskało zgodę sądu rodzinnego na przedłużenie pobytu w ośrodku do końca roku szkolnego po ukończeniu 18. roku życia, jednak tylko jeden faktycznie kontynuował naukę i ukończył dany etap edukacyjny (ZSZ).

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że w przypadku czterech wychowanków sąd rodzinny zmienił postanowienie w sprawie przedłużenia pobytu w MOW do czasu zakończenia nauki (jeden na wniosek dyrektora MOW, trzech na własną prośbę).

W roku szkolnym 2018/2019 pięciu wychowanków miało przedłużony pobyt w Ośrodku na okres do zakończenia roku szkolnego, wszyscy kontynuowali naukę i ukończyli dany etap edukacyjny (trzech BSI, jeden SP, jeden GS).

W roku szkolnym 2019/2020 ośmiu wychowanków kontynuowało naukę za zgodą sądu rodzinnego, pięciu z nich ukończyło dany etap edukacyjny (BSI). Dwóch wychowanków ukończyło kl. I BSI.

Dyrektor wyjaśnił, że nie występowały problemy związane z uzyskaniem zgód od sądu rodzinnego, związanych z przedłużaniem pobytu wychowanków w Ośrodku, którzy ukończyli 18. rok życia w trakcie roku szkolnego a zamierzali kontynuować naukę. W okresie objętym kontrolą sądy pozytywnie rozpatrzyły wszystkie wnioski.

(akta kontroli tom II str. 331-340)

⁵⁵ Dz. U. poz. 502.

⁵⁶ Dokonano analizy dzienników lekcyjnych kl. VIII Szkoły Podstawowej Nr 13 w Puławach (dalej: SP) i kl. II Szkoły Branżowej I Stopnia Nr 5 w Puławach (dalej: SB) w roku szkolnym 2018/2019, kl. VIII a SP i kl. II SB w roku szkolnym 2019/2020, kl. VII SP i kl. IIb SB w roku szkolnym 2020/2021.

2.10. Dnia 22 kwietnia 2021 r. działając na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 2 lit. f ustawy o NIK skierowano pismo do Krajowego Rejestru Karnego (KRK) z prośbą o przekazanie NIK informacji dotyczących ewentualnych zdarzeń ujętych w KRK w odniesieniu do 24 wychowanków objętych próbą kontrolną. Uzyskano informacje o zbyt dużym stopniu ogólności, aby można je było przyporządkować do jednostki objętej kontrolą.

(akta kontroli tom I str. 442-467)

2.11. Na podstawie otrzymanych z jednostek organizacyjnych pomocy społecznej (dalej: pomocy społecznej) informacji dotyczących podejmowanych przez wychowanków działań w celu realizacji IPU ustalono, że sześciu z 12 wychowanków, objętych próbą kontrolną I zgłosiło się do PCPR/MOPS w celu realizacji procesu usamodzielniania się. Czterech z nich skorzystało z pomocy pieniężnej na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie bądź rzeczowej na zagospodarowanie. Dwóch jest w trakcie realizacji IPU. Trzech wychowanków w ogóle nie zgłosiło się do pomocy społecznej, natomiast trzech pomimo, że się zgłosili nie skorzystali z tej pomocy i nie realizowali IPU. Udział procentowy byłych wychowanków MOW, którzy po opuszczeniu Ośrodka podjęło realizację IPU wynosił 50% i był niższy od udziału procentowego stwierdzonego w kontroli P/17/099, który wynosił 60%.

Dla objętych próbą kontrolną 24 wychowanków (próba kontrolna nr II)⁵⁷, pozyskano informacje z Systemu Informacji Oświatowej (dalej: SIO), Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (dalej: ZUS) oraz Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (dalej: KRUS) dotyczące kontynuowania nauki przez wychowanków po opuszczeniu MOW bądź podjęcia pracy. Analiza informacji pozyskanych z ZUS wykazała, że 13 wychowanków podjęło pracę, pięciu było objętych ubezpieczeniem społecznym z innych tytułów (uczeń, bezrobotny), natomiast co do sześciu wychowanków nie było żadnych informacji w systemie. Udział procentowy byłych wychowanków MOW, którzy po opuszczeniu Ośrodka podjęło pracę wynosił 54,2% i był wyższy od udziału procentowego stwierdzonego w kontroli P/17/099, który wynosił 44,4%.

W wyniku informacji z SIO ustalono, że 16 wychowanków po dacie skreślenia z ewidencji MOW podjęło dalszą naukę (w tym 10 również podejmowało pracę), z czego ośmiu kontynuuje ją nadal. Udział procentowy byłych wychowanków MOW, którzy po opuszczeniu Ośrodka podjęło naukę wynosił 66,7% i był wyższy od udziału procentowego stwierdzonego w kontroli P/17/099, który wynosił 61,1%.

(akta kontroli tom I str. 468-492)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Programy IPET dla nowo przyjmowanych wychowanków, objętych próbą kontrolną nr I (12 wychowanków):

a) W trzech przypadkach nie zostały opracowane w terminach wynikających z § 6 ust. 5 pkt 2 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2015 r. Dla dwóch wychowanków nie zachowano także terminu wynikającego z § 6 ust. 5 pkt 1 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2017 r., co zostało szczegółowo opisane w pkt 2.5. wystąpienia pokontrolnego.

Dyrektor MOW wyjaśnił, że dla jednego z ww. wychowanków nie sporządzono IPET na podstawie orzeczenia z dnia 18.11.2015 r., wydanego z uwagi na zagrożenie niedostosowaniem społecznym, ponieważ nie jest ono odpowiednie dla wychowanków młodzieżowych ośrodków wychowawczych lecz odnosi się do

⁵⁷ 12 wychowanków objętych próbą kontrolną nr I i 12 wychowanków o najdłuższym okresie pobytu w MOW, którzy z ewidencji MOW zostali skreśleni w wyniku ucieczki lub braku powrotu do Ośrodka z przepustki/urlopu (czterech w każdym roku 2018, 2019 i 2020).

młodzieżowych ośrodków socjoterapii. Pozostali dwaj wychowankowie trafili do Ośrodka po odbytych ostatnim zespole ds. planowania i koordynowania, udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Rozpoczęto opracowywanie dla nich IPET, lecz ukończenie nastąpiło w trakcie pierwszych zebrań zespołu, w nowym roku szkolnym, które z przyczyn organizacyjnych odbyły się dopiero 26 i 27 października 2017 r.

b) Programy IPET pięciu wychowanków nie określały zakresu i sposobu dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, w szczególności przez zastosowanie odpowiednich metod i formy pracy z dzieckiem, w tym dwa IPET nie określały działań wspierających rodziców dziecka oraz w zależności od potrzeb, zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów oraz wychowawców grup wychowawczych z rodzicami dziecka w realizacji przez ośrodek zadań wymienionych § 5 ust.1, co było niezgodne z § 6 ust. 1 pkt 1, pkt 4 i pkt 6 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2015 r.

Dyrektor Ośrodka wyjaśnił, że szczegółowy zakres dostosowania wymagań edukacyjnych dla trzech z ww. wychowanków został dołączony do elektronicznej wersji IPET⁵⁸ w punkcie 3, w tabeli „Indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne”. Wcześniej program koncentrował się przede wszystkim na aspekcie resocjalizacyjno-wychowawczym. Działania takie były prowadzone w szkołach placówki, jednak nie znajdowało to odzwierciedlenia w IPET, którego forma była stopniowo opracowywana i doskonalona pod kątem dostosowania do obowiązujących przepisów. Dotyczy to także działań wspierających rodziców dziecka oraz zakresu współpracy nauczycieli i specjalistów z rodzicami. Brak wpisów w niektórych tabelach elektronicznej wersji IPET dwóch z ww. wychowanków można tłumaczyć jedynie problemami technicznymi, prawdopodobnie nie zapisaniem w systemie wprowadzonych przez osobę odpowiedzialną za wypełnienie tej części formularza informacji.

c) We wszystkich 12 objętych badaniem IPET nie określono wymiaru godzin realizowania poszczególnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, tj. terapii logopedycznej (dwa przypadki), terapii feedback (dwa przypadki), porad i konsultacji z psychologiem, pedagogiem i doradcą zawodowym (10 przypadków), terapii psychologicznej (jeden przypadek), grupowych zajęć wychowawczo-resocjalizacyjnych (jeden przypadek), zajęć wyrównawczych, (siedem przypadków) przez co naruszono § 6 ust. 1 pkt 3 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2015 i 2017 r.

Dyrektor wyjaśnił, że dwóch wychowanków pomimo, że zostali zakwalifikowani do terapii EEG Biofeedback, ostatecznie nie brali w niej udziału. Terapia logopedyczna nie odbyła się z uwagi na brak specjalisty w Ośrodku. Dla jednego wychowanka zakres form pomocy psychologiczno-pedagogicznej został ustalony w protokole z posiedzenia Zespołu z dnia 8 czerwca 2016 r., natomiast zajęcia wychowawczo-resocjalizacyjne z grupą wychowawczą odbywały się zgodnie z planem grupy. W pozostałych przypadkach wskazał, że zakres pomocy psychologiczno-pedagogicznej w formie porad i konsultacji z psychologiem, pedagogiem i doradcą zawodowym nie jest określany godzinowo, lecz według potrzeb, zgodnie z indywidualnymi potrzebami wychowanka. Każdy wychowanek placówki ma praktycznie nieograniczony dostęp do tej formy pomocy, po zgłoszeniu takiej potrzeby przez niego samego lub wychowawcę czy nauczyciela. Odnośnie do zajęć wyrównawczych podkreślił, że zindywidualizowane podejście do procesu edukacji stosowane w Ośrodku wobec wychowanków oraz mała liczebność klas umożliwiając

⁵⁸ Wzór elektronicznej wersji IPET został wprowadzony 31 sierpnia 2016 r.

realizowanie celu wyrównania zaległości szkolnych w ramach zajęć lekcyjnych bez konieczności organizowania odrębnych zajęć wyrównawczych.

(akta kontroli tom I str. 430-433, 436-437, tom II str. 25-220, 295-319, 341-344)

OCENA CZĄSTKOWA

W MOW realizowano zadania opiekuńczo-wychowawcze mające na celu zapewnienie przygotowania wychowanków do samodzielnego i odpowiedzialnego życia. Wszyscy nowo przyjęci wychowankowie mieli opracowane IPET, jednak nie wszystkie były opracowane w wymaganym terminie oraz rzetelnie (we wszystkich nie określono wymiaru godzin realizowania poszczególnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej, niektóre nie określały zakresu i sposobu dostosowania wymagań edukacyjnych do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia lub działań wspierających rodziców dziecka, wystąpiły braki dotyczące daty opracowania IPET lub niewypełnione rubryki). Określenie w IPET udzielania poszczególnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej „w miarę potrzeb” nie zapewniało wychowankom minimalnego wymiaru godzin jakimi powinni zostać objęci, adekwatnie do swoich potrzeb. Wszyscy wychowankowie mieli opracowany IPU a Dyrektor MOW wywiązywał się z obowiązków dotyczących wychowanków usamodzielniających się. Część IPU odnosiła się jedynie do wybranych przez wychowanka form pomocy. W MOW realizowano wiele, zróżnicowanych zajęć resocjalizacyjnych, w tym terapeutycznych oraz sportowych, kulturalno-oświatowych lub rozwijających zainteresowania, które z powodu pandemii COVID-19 zostały jednak w części ograniczone. Zajęcia dydaktyczne i wychowawcze były prawidłowo dokumentowane a grupy nie przekraczały dozwolonej ilości osób. W przypadku zajęć z zakresu pomocy psychologiczno-pedagogicznej kontrola LKO stwierdziła brak prowadzenia odpowiedniej dokumentacji. Wszyscy wychowankowie mieli zagwarantowaną możliwość nauki po ukończeniu 18. roku życia. Z danych pozyskanych z PCPR oraz SIO i ZUS wynika, że 50% wychowanków objętych próbą kontrolną nr I po opuszczeniu MOW rozpoczęło realizację IPU, natomiast udział wychowanków objętych próbą kontrolną nr II, którzy podjęli pracę wynosił 54,2%, a naukę 66,7%.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

3. Monitorowanie skuteczności realizowanych zadań

3.1. W art. 27 ust. 7 Statutu MOW określono, że zespół ds. opracowania IPET co najmniej dwa razy w roku dokonuje wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania wychowanka (dalej: WOPF), jednak nie wskazano formy dokumentowania tej czynności. W Ośrodku nie prowadzono odrębnej dokumentacji dotyczącej WOPF wychowanków. Okresowe WOPF stanowiły integralną część opracowanego dla każdego z nich IPET, prowadzonego w formie elektronicznej. 31 sierpnia 2016 r. uchwałą Rady Pedagogicznej⁵⁹ zatwierdzono nowy wzór formularza IPET, a wykonanie uchwały powierzono dyrektorowi MOW. Nowy wzór IPET zawierał część dotyczącą „Wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia/wychowanka”, w ramach której przewidziano opis sytuacji rodzinnej nieletniego, zdrowotnej, diagnozę dydaktyczną (w tym indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz formy i sposoby realizacji zadań), diagnozę psychologiczno-pedagogiczną. W części „Ewaluacja realizacji IPET” zawarto opis osiągnięć wychowanka, trudności w realizacji IPET oraz uwagi i informacje dotyczące konieczności modyfikacji programu (wnioski do dalszej pracy) z podziałem na każdy semestr danego roku szkolnego. Rodzice/opiekunowie prawni byli powiadamiani przez MOW o terminie posiedzenia Zespołu i możliwości wzięcia

⁵⁹ Uchwała Nr 50/2015/2016 w sprawie zatwierdzenia nowego wzoru Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego obowiązującego w MOW w Puławach.

w nim udziału. Dyrekcja MOW nie przekazywała za pośrednictwem operatora pocztowego WOPF rodzicom/opiekunom prawnych ze względu na koszty finansowe i ochronę danych osobowych. Przyjęto zasadę, że obecność rodzica bądź opiekuna na posiedzeniu jest jednoznaczna z zapoznaniem z treścią IPET oraz z WOPF.

Z uwagi na fakt, że w MOW nie dokumentowano odrębnie WOPF dokonano analizy WOPF zawartych w ostatnim opracowanym IPET wychowanków objętych kontrolną próbą nr I, w celu ustalenia, czy zawierały one wszystkie wymagane elementy, tj.:

- indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne, mocne strony, predyspozycje, zainteresowania i uzdolnienia dziecka,
- w zależności od potrzeb, zakres i charakter wsparcia ze strony nauczycieli, specjalistów lub pomocy nauczyciela,
- przyczyny niepowodzeń edukacyjnych lub trudności w funkcjonowaniu ucznia.

Na podstawie 12 IPET wychowanków objętych próbą kontrolną nr I ustalono, że w jedenastu dokumentach uwzględniono ww. elementy WOPF, natomiast w jednym nie uwzględniono indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych wychowanka. W Protokole z posiedzenia Zespołu z dnia 14 czerwca 2017 r. diagnoza była krótka i lakoniczna „brak zaliczenia z fizyki, egzamin poprawkowy w sierpniu, zachowanie nieodpowiednie”. We wszystkich przedstawionych dokumentach nie odnotowywano daty dokonywania aktualizacji wpisów przez Zespół, w sześciu dokumentach nie odnotowano dat posiedzeń Zespołu, w trzech nie określono dokładnie okresu za jaki dokonywano oceny⁶⁰.

Dyrektor wyjaśnił, że WOPF stanowi integralną część IPET, gdyż brak jest przeciwwskazań prawnych w tej mierze, a jest to wygodne i funkcjonalne rozwiązanie. WOPF zawarto w systemie elektronicznego IPET, w jego poszczególnych częściach tj. Diagnoza psychologiczno-pedagogiczna, Diagnoza dydaktyczna, Sytuacja rodzinna, Sytuacja zdrowotna, Cechy i zachowania wychowanka dotyczące korekty lub wzmocnienia. Dokumentem potwierdzającym opracowanie diagnozy jest protokół z zebrania Zespołu.

(akta kontroli tom II str. 29-41, 48-54, 59-73, 84-102, 113-125, 134-144, 154-179, 188-202, 209-220, 314, 341-344, 347-349)

3.2. W okresie objętym kontrolą w MOW oceny efektów podejmowanych działań, w szczególności dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych dokonywano dla poszczególnych wychowanków, co najmniej dwa razy w roku, na posiedzeniach zespołów ds. planowania, koordynowania i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Zadaniem zespołu oprócz planowania i koordynowania oddziaływań edukacyjnych, resocjalizacyjnych i terapeutycznych, dokonywania WOPF było także przeprowadzenie oceny podejmowanych efektów działań oraz badanie poziomu bezpieczeństwa wychowanków. Posiedzenia zespołu były zwoływane przez Dyrektora MOW dla każdej grupy wychowawczej oddzielnie. Z posiedzeń zespołu sporządzane były protokoły, które zawierały krótki opis wniosków z obserwacji wychowanka i w razie potrzeby wskazanie podjęcia wobec podopiecznego działań innych niż dotychczasowe. Badanie poczucia bezpieczeństwa wychowanków MOW przeprowadzane było za każdy semestr roku szkolnego 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020. Z badania sporządzano raport, który był zatwierdzany przez Dyrektora Ośrodka i zawierał analizę przeprowadzonych ankiet wśród wychowanków oraz zalecenia dla kadry wychowawczej. Ostatnie przeprowadzone badanie za I semestr roku szkolnego 2020/2021 na grupie 23 wychowanków wykazało, że najczęściej występującymi formami przemocy w Ośrodku są przejawy agresji werbalnej oraz przemocy fizycznej i ekonomicznej. Wyniki badań wskazują jednak na ogólnie zadowolający poziom poczucia bezpieczeństwa wychowanków. 76% wychowanków o niskiej pozycji w grupie stwierdziło, że zawsze bądź często czuje się bezpiecznie

⁶⁰ Użyto ogólnego sformułowania „w bieżącym roku szkolnym”.

w MOW, natomiast w przypadku wychowanków o silnej pozycji w grupie odsetek ten wynosił 90%. Badanie wykazało, że sprawcami przemocy byli sami wychowankowie (jedynie dwóch ankietowanych uważało, że byli też nimi wychowawcy), a pracownicy Ośrodka w opinii 39% badanych byli postrzegani, jako osoby, którym można zaufać i szukać u nich pomocy. Badanie ujawniło, że wraz ze swobodniejszym dostępem do telefonów komórkowych pojawiły się nieliczne, niezgłaszane we wcześniejszym badaniu przypadki cyberprzemocy. Po przeprowadzonym badaniu w rekomendacjach zawarto m.in. kontynuowanie wzmożonego nadzoru oraz opieki nad wychowankami, szczególnie nowo przybyłymi i zajmującymi niższą pozycję w grupie, zwiększenie zaufania wychowanków do zespołu wychowawczego poprzez okazywanie im zainteresowania i częste rozmowy w atmosferze przychylności, akceptacji i zrozumienia, koordynację działań zespołu wychowawczego, psychoedukację wychowanków w temacie cyberprzemocy.

Ponadto w ramach Programu wychowawczo-profilaktycznego MOW na lata 2017-2022 w każdym roku szkolnym dokonywano jego ewaluacji, która polegała na systematycznym gromadzeniu informacji na temat prowadzonych działań, w celu ich modyfikacji i podnoszenia skuteczności programu. Ewaluacja przeprowadzana była poprzez obserwację zachowań uczniów i zachodzących w tym zakresie zmian, analizę dokumentacji, przeprowadzanie ankiet, kwestionariuszy wśród uczniów, rodziców i nauczycieli, rozmowy z rodzicami, wymianę spostrzeżeń w zespołach wychowawców i nauczycieli, analizę przypadków. W roku szkolnym 2017/2018 przeprowadzono ewaluację, której celem było poznanie czynników motywujących uczniów do aktywności. Zastosowano metody badań: analiza dokumentów, ankiet dla uczniów, ankiet dla nauczycieli, analiza wytworów działalności wychowanków. W roku szkolnym 2018/2019 przeprowadzono ewaluację wewnętrzną, której celem było m.in. zbadanie czy szkoła zapewnia odpowiednie warunki organizacyjne, lokalowe oraz wyposażenie służące realizacji procesu dydaktyczno-wychowawczego. Przeprowadzono ankiety (rodzice, nauczyciele, wychowawcy, uczniowie), wywiady (dyrektor) oraz analizę dokumentów. W roku szkolnym 2019/2020 celem ewaluacji było analizowanie informacji o efektach działalności szkoły oraz sformułowanie wniosków służących podniesieniu jakości pracy szkoły. W wyniku powyższych ewaluacji:

- rozszerzono współpracę z MONAR w Puławach w zakresie realizacji na terenie MOW programu wczesnej interwencji wobec młodych osób, które zostały odnotowane w związku z użyciem alkoholu i narkotyków (program „Fred goes net”),
- w związku z pandemią COVID-19 wprowadzono profilaktyczną strategię informacyjną oraz położono większy nacisk na przestrzeganie higieny i bezpieczeństwa w trakcie pobytu wychowanków, wprowadzono odpowiednie procedury,
- zalecono nauczycielom indywidualizowanie pracy z uczniami, informowanie uczniów o rodzajach zajęć dodatkowych, przeanalizowanie możliwości dostosowania dodatkowych zajęć do propozycji uczniów, motywowanie uczniów do odnoszenia sukcesów edukacyjnych, podejmowanie działań związanych z propagowaniem zachowań tolerancyjnych i antydyskryminacyjnych,
- zalecono zarządzanie szkołą przy udziale wychowawców, nauczycieli, wychowanków i rodziców/opiekunów prawnych w procesie podejmowania decyzji dotyczących organizacji oraz oddziaływań resocjalizacyjnych i dydaktycznych.

W Ośrodku corocznie dokonywano analizy wyników egzaminów gimnazjalnego (lata szkolne 2017/2018 i 2018/2019), potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie oraz ósmoklasisty (lata szkolne 2018/2019 i 2019/2020). Z analizy wyników sporządzano informacje, które zawierały wnioski dotyczące podjęcia działań mających na celu poprawę wyników.

W ramach nadzoru pedagogicznego, w latach szkolnych 2017/2018, 2018/2019 i 2019/2020, sporządzano sprawozdania z nadzoru pedagogicznego (odrębnie w internacie i w szkole), którego celem było m.in. doskonalenie elementów systemu wychowawczego, resocjalizacyjnego i dydaktycznego (oddziaływań wychowawczo-resocjalizacyjnych i edukacyjnych) oraz systematyczne podnoszenie efektów/wyników podejmowanych działań. W założeniach nadzoru pedagogicznego w internacie znalazły się m.in.: zapewnienie wychowankom bezpieczeństwa fizycznego i psychicznego, poprawa sprawności działania zespołów wychowawczych, podniesienie poziomu dyscypliny pracy i zachowań, eliminowanie zjawisk utrudniających osiągnięcie założonych celów wychowawczo-resocjalizacyjnych, organizacja i przebieg zajęć wychowawczych, poprawność językowa w relacjach wychowawczych, sumienność w dokumentowaniu pracy wychowawczej. W sprawozdaniach zawarto wnioski, zalecenia i rekomendacje do pracy zespołów wychowawczych.

Do najistotniejszych kierunków realizacji zadań w ramach nadzoru pedagogicznego w szkole w roku szkolnym 2017/2018 należało: wdrażanie nowej podstawy programowej, podniesienie edukacji matematycznej, przyrodniczej i informatycznej, wprowadzanie doradztwa zawodowego; w roku szkolnym 2018/2019: kształcenie rozwijające samodzielność, kreatywność i innowacyjność uczniów oraz rozwijanie ich umiejętności cyfrowych, w roku szkolnym 2019/2020: profilaktyka uzależnień, wychowanie do wartości przez kształtowanie postaw obywatelskich i patriotycznych. Sprawozdania zawierały wyniki obserwacji, opis obszarów wymagających doskonalenia oraz zalecenia poobserwacyjne.

(akta kontroli tom II str. 350-522)

3.3. Pracownicy MOW (pedagog lub psycholog) byli opiekunami usamodzielnienia w przypadku ośmiu na 12 wychowanków objętych badaniem (próbą kontrolną nr I), jednak tylko na okres pobytu podopiecznego w Ośrodku. Po opuszczeniu przez wychowanka MOW, kierowane były pisma do właściwych jednostek organizacyjnych opieki społecznej z informacją o rezygnacji z funkcji opiekuna usamodzielnienia przez pracownika MOW. W badanej próbie kontrolnej nr I nie stwierdzono przypadków wystąpienia przez Ośrodek do opieki społecznej o udzielenie informacji czy byli wychowankowie zgłosili się w celu realizacji IPU i czy został ustanowiony nowy opiekun usamodzielnienia. W MOW prowadzono monitorowanie zawodowych losów absolwentów ZSZ. Informacje pozyskiwano za pośrednictwem komunikatorów mediów społecznościowych za wcześniejszą zgodą uczniów. Pozyskano informacje dotyczące czterech z 12 wychowanków, które w zakresie podjęcia pracy, w dacie ich otrzymania były zgodne z danymi otrzymanymi w trakcie kontroli NIK z ZUS.

(akta kontroli tom II str. 523-526)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Nierzetelnie dokumentowano WOPF wychowanków. Ocena jednego wychowanka nie uwzględniała jego indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych, co było niezgodne z § 6 ust. 10 pkt 1 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2017 r. oraz daty opracowania IPET, w którym zawarto ocenę. W dokumentach wszystkich 12 wychowanków wpisy dotyczące WOPF, będącego integralną częścią IPET, dokonywane były bez wskazania daty dokonania wpisu, w sześciu brakowało dat posiedzeń Zespołu oraz podpisów osób dokonujących oceny. W trzech nie wskazano ocenianego okresu. Na podstawie tak sporządzonej dokumentacji niemożliwa była weryfikacja, kiedy i przez kogo dokonywana była WOPF dla poszczególnych wychowanków.

(akta kontroli tom II str. 29-41, 48-54, 59-73, 84-102, 113-125, 134-144, 154-179, 188-202, 209-220, 314)

Dyrektor MOW wyjaśnił, że okresowe WOPF dokonywane były dwa razy do roku podczas zebrań Zespołu, w trakcie którego opracowuje się i ewaluuje IPET wychowanka. Zapisy dokonane w elektronicznej wersji formularza IPET były uzupełniane zgodnie z aktualną sytuacją i potrzebami wychowanka. Odbywało się to w razie potrzeby, na zasadzie aktualizowania. Dyrektor wyjaśnił, że IPET ww. wychowanka został opracowany 26 października 2017 r. a brak wpisów w niektórych tabelach elektronicznej formy IPET można tłumaczyć jedynie problemami technicznymi, prawdopodobnie niezapisaniem w systemie wprowadzonych w tej części formularza informacji.

(akta kontroli tom II str. 295-319, 341-344)

OCENA CZĄSTKOWA

MOW monitorował skuteczność realizowanych zadań opiekuńczych i wychowawczych poprzez dokonywanie dwa razy w roku szkolnym WOPF oraz dwa razy do roku ocen efektów podejmowanych działań i badań poziomu bezpieczeństwa wychowanków. Dokonywane WOPF były jednak nierzetelnie dokumentowane. NIK pozytywnie ocenia wykorzystywanie w monitorowaniu skuteczności realizowanych zadań informacji o losach zawodowych byłych wychowanków, a także takich narzędzi jak ewaluacje wewnętrzne oraz kontrole w ramach nadzoru pedagogicznego. Zauważyć również należy, że pracownicy MOW, którzy byli opiekunami usamodzielnienia wychowanków nie posiadali wiedzy, czy byli wychowankowie zgłaszali się do opieki społecznej w celu realizacji IPU, a także czy ustanowiono dla nich nowego opiekuna usamodzielnienia.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Umieszczenie w budynkach MOW, w widocznym miejscu, w sposób zapewniający łatwy do niego dostęp, planu ewakuacji placówki.
2. Uzupełnienie brakującego oznakowania dróg ewakuacyjnych w budynku internatu oraz bieżące monitorowanie i uzupełnianie braków w oznakowaniu dróg ewakuacyjnych.
3. Zabezpieczenie otwartej przestrzeni między schodami prowadzącymi z parteru internatu do zespołów mieszkalnych grup III i VI.
4. Objęcie wszystkich budynków będących w posiadaniu Ośrodka coroczną kontrolą zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków korzystania z obiektów MOW oraz rzetelne protokołowanie stwierdzonych nieprawidłowości wraz z określeniem kierunków poprawy warunków korzystania z tych obiektów.
5. Podjęcie skutecznych działań mających na celu realizację zaleceń wynikających z protokołów okresowych przeglądów stanu technicznego obiektów budowlanych.
6. Sporządzanie IPET dla wychowanków zawierających wszystkie elementy określone w rozporządzeniu w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2017 r. i w obowiązujących terminach.
7. Dokumentowanie WOPF wychowanków zgodnie z § 6 ust. 10 rozporządzenia w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki z 2017 r.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykonania wniosków

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Lublinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Lublin, 30 lipca 2021 r.

Kontroler
Katarzyna Osiak
Inspektor kontroli państwowej

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Lublinie
Edward Lis

.....

.....